№ 94 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 6

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 6 № 94

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

Աւագ Պօղոսովիչ Գէորգեանցը, տիկ. Զարէլ Յ. Խաչատրեանցը, Ստեփան Պօղոսովիչ Ստեփանեանցը, Արշակ Ս. Խաչատրեանցը, Սահակ Խաչատրեան Գէորգեանցը, եղբ. Խաչատուր և Սարգիս Գէորգեան Խաչատրեանցները խորին կսկիծով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր եղբօր, երկրորդն իր հօրեղբօր, երրորդն իր քրոջորդու, չորրորդն իր աներեղբօր, հինգերորդն և վեցերորդն իրանց հօր հօրեղբօրորդու՝

ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՓԱՅԱՋՈՒԿ ԳԻՒՂԱՑԻ

ՍԵԴՐԱԿ ՊՕՂՈՍՕՎԻՉ ԳԷՈՐԳԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ մայիսի 2-ին։ Ամբիծը այսօր, մայիսի 6-ին, երեկ. ժամը 7-ին Վանքի մայր եկեղեցու սենեակում։ Յուղարկաւորութիւնը և թաղումը վաղը՝ հինգշաբթի, ս. պատարագից յետոյ, Վանքի մայր եկեղեցուց դէպի Խօջիվանքի գերեզմանատունը։ 408. 1—1

Կիրակի, մայիսի 10-ին

Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասեան Փոխարքայի պալատում

ՍՏԱՏՍ-ԴԱՄԱ ԿՈՄՍՈՒՀԻ Ե. Ա. ՎՈՐՕՆՑՕՎԱ-ԴԱՇԿՕՎԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ԿԱՅԱՆԱՅ

ՊԱՐԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ԶԲՕՍԱՆՔ ՊԱԼԱՏԻ ԱՅԳՈՒՄ

Թիֆլիսում դժբաղդ դէպքերի ժամանակ շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու համար ֆոնդ կազմելու օգտին։

Մուտքի սահմանափակ թւով կազմված տոմսակների արժէքն է 3 ր.։

Այն անձերը, որոնք սկզբից ձեռք են բերել տոմսակներ և վճարել արժէքը, կարող են ձրիաբար ստանալ նշերը։ Նրանք, որոնք կամենում են այժմ ձեռք բերել, թող բարեհաճեն դիմել պալատ՝ ցերեկվայ ժամը 2-ից մինչև 5-ը, կամ՝ կոմենդանտի վարչութիւնը և կամ թէ Փոխարքայի դիւանատան էկզեկուտոր Շտանիեվին (Պետրոս Մեծի փող., № 8), առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը։

Այն անձերը, որոնց ուղարկված են տոմսակներ, թէ յարմարութեան և թէ մուտքի ժամանակ կանգ չառնելու տեսակէտից՝ թող շտապեն վաղօրօք ուղարկել փողը պալատ՝ Վ. Մ. Պուշչինին։

(ա. օ.) (առ) 365. 6—5

ՅՕԳՈՒՏ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Հինգշաբթի, մայիսի 7-ին

Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային նախկին պարտէզում (Միքայէլեան փող.)

Տեղի կունենայ

ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ

Հետևեալ ծրագրով. 1) Վիճակախաղ զանազան իրեղէնների, որոնց թւում նկարիչ Ջանկօվսկու «Դարեալեան կիրճ» պատկերը, 2) Ծաղկամարտ, 3) Օղակախաղ, 4) Կարթորս (Удочка), 5) Գուշակութիւն, 6) Նշանառութիւն, 7) Մանկական խաղեր, 8) Կօնֆէտի։

Ժամը 8-ից յետոյ

Cafe Concert

Կը նուագէ լարանուագների խումբը Ֆիգելմանի ղեկավարութեամբ։ Ասիական երաժշտութիւն, որին կը մասնակցեն յայտնի թառ-ածող Բալին, երգիչ Մաջիդ Բէյբութովը և ճիանուր նուագող Սեվին։ Զբօսանքի ժամանակ նուագելու է զինւորական երաժշտութիւնը։

ՍԿԻԶԲԸ ԺԱՄԸ 3-ԻՆ

Մուտքը մեծերի համար 25 կ., երեխաների և դպրոցական աշակերտների համար 15 կ.։ Վիճակախաղի տոմսերը 20 կ.։ Տոմսակները վաճառվում են մուտքի ժամանակ։ Աշակերտները պէտք է լինեն համազգեստով։ Տոմսակները մուտքի ժամանակ ոչնչացվում են։ Դուրս գալու ժամանակ կօնտրմարկաներ չեն տրվում։

(առ.) 402. 4—3

Թիֆլիսում Աւետրական Կրթութիւն Տարածող Ընկ. Վարչութիւնը

հրաւիրում է պ. պ. ՀԱՇԻԱՊԱՀՆԵՐԻՆ, ՆՐԱՆՑ ՕԳՆԱԿԱՆՆԵՐԻՆ և ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻՆ մասնակցելու իր ընդհանուր ժողովին,—որ կայանալու է մայիսի 7-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին՝ Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութեան շէնքում,—ընտրելու պատգամաւորներ՝ Մոսկվայում կայանալիք ՀԱՇԻԱՊԱՀՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ I ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ մասնակցելու համար, նոյնպէս և նախնական քննութեան ենթարկելու մի քանի հարցեր, որոնք մտցված են յիշեալ համագումարի ծրագրի մէջ։

Ժողովին մասնակցել կարող են այն հաշւապահները, որոնք կը ներկայացնեն ապացուցագիր, որ իրանք եղել են կամ գտնվում են պաշտօնավարութեան մէջ, և հաշւապահների այն օգնականները, որոնք ծառայում են այնպիսի ձեռնարկութիւններում, ուր հրապարակային հաշւետուութիւնը պարտաւորեցուցիչ է։

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ընդունում է հիւանդներին (բգի, քթի և ականջի հիւանդ.)

Կովկասեան հանքային Ջրերում, Մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբեր։

Пятигорскъ, Верхн. бульваръ., д. кн. Гирей.

(հ. կ.) (առ.) 370. 10—2

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԻ

(Կովկ. հանք. Ջրեր)

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Օրդուխանեանց

Ընդունում է հիւանդներ և այս սէզօնին, մասնաւորապէս ներքին հիւանդութիւններ. Գլավնայա Կուրսօվայա, տուն Կուրմօյաբօֆների։

(օ. մ.) առ. 319. 10—8

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ

(ОБОИ)

ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼԻ

Ֆաբրիկայի

Գտնվում է կայսրութեան բոլոր մեծ քաղաքներում։

Բաժանմունքը Թիֆլիսում — Գօլօվինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շէնքում.

Գները ֆաբրիկային են։

(ե.) ա. 197. 25—8

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

II

Մի քանի անգամ հարցեր են ծագել, թէ միթէ Թիւրքիայում գործող քաղաքական ազդեցիկ կազմակերպութիւններից մէկը չէր կարող ընդունել սահմանադիր-ռամկավարների ծրագիրը, և հանդիսանալով այդպիսով Թիւրքահայ ժողովրդի մեծագոյն մասի տրամադրութիւնների արտայայտողը, գլուխ կանգնել բեղմնաւոր և ընդարձակ քաղաքացիական գործունէութեան։

Պէտք է ենթադրել, որ աւելի նպաստաւոր միջկուսակցական հանգամանքներում, քան ներկայումս է, այդ կարող էր տեղի ունենալ։ Եւ իրականութիւնը ցոյց է տալիս, որ քաղաքական կազմակերպութիւնները ներկայումս գործում են իրապէս սահմանադիր-ռամկավարների ծրագրած սահմաններում, իսկ նրանցից մէկը, որ տասնեակ տարիներ դեր է կատարել Վասպուրականում, այն է արմէնական կուսակցութիւնը, համարեա թէ ամբողջովին ընդունել է սահմանադիր-ռամկավարական ծրագիրը։

Սակայն դժուար կարելի է հաւատալ, որ միւս կազմակերպութիւնների ղեկավարները հանեն իրանց ծրագիրներից այն կէտերը, որոնք թէև այժմ գժտութեան առարկայ են դարձել, բայց նրանց կարծիքով ապագայ գործունէութեան նպատակակէտերն են լինելու։ Անշուշտ կարելի էր նրանց առարկել, թէ այժմ բոլոր հոգսը պէտք է ուղղված լինի դէպի լայն սահմանադրական-ռամկավարական ազգաշինութիւնը և թէ ազատագրված ժողովուրդը հէնց որ պահանջ կը զգայ իր մէջ, կը գնայ և աւելի հեռաւոր նպատակներ իրագործելու. այո, այդ առարկութիւնները կարող էին գործնականապէս նկատի առնվել և գնահատվել, բայց կուսակցական ծրագիրների փոփոխութեան ժամանակ հանդէս են գալիս մի շարք ուրիշ ազդեցութիւններ, որոնք և բարդացնում են գործը։

Իրական կեանքի պահանջը իր առնելիքը անելու է. Ե. սահմանադիր-ռամկավարական ծրագիրը իրագործվելու է՝ նոյնիսկ եթէ նա մի քանի շրջաններում իր անունով հանդէս չը գայ գործնական կեանքի մէջ։

Ռամկավարութիւնը, հիմնված լինելով ժողովրդական ազատ քուէի, ազատ ձայնի, ազատ քննադատութեան, ազգընտիր վարչութեան, պարլամենտական պետավարութեան վրա, պէտք չունի բռնութեան և աճաբեկումների, որոնք միայն թիւրիմացութիւններ և դժբաղդութիւններ են առաջացնում ժողովուրդների կեանքում։ Եւ անշուշտ այն ահաբեկումները, որոնք կատարվում են հասարակութեան, մամուլի, զանազան հիմնարկութիւնների շրջանում, բաղասում են անհատի և հասարակութեան ազատ ձայնի և կամքի արտայայտութիւնը։

Սահմանադիր-ռամկավարները իրական գործ ունեն կատարելու օսմանեան կեանքի վերաշինութեան խնդիրներում։ Իսկ թէ ինչ ծաւալով և չափով նրանք այդ կարող կը լինեն իրագործել՝ դա կախված կը լինի գործողների ընդունակութիւններից, եռանդից և նպաստող պայմանների աջակցութեան աստիճանից։

Ա. Քալանթար

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՄՕՏ

Երէկ, երեքշաբթի, մայիսի 5-ին, Թիֆլիսի առաջնորդ Սաթունեան արքեպիսկոպոս, Ղարաբաղի թեմի Աշոտ եպիսկոպոս և սինօդի անդամներ Մեսրոպ և Բաբգէն վարդապետները, իբրև անդամներ կաթողիկոսական պատգամաւորութեան, որ ուղարկվում է Էջմիածնից Կ. Պոլիս, կաթողիկոսին հրաւիրելու, ներկայացան Կովկասեան Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվին և կոմսուհի Ելիսավետա Անդրէեվնային ցերեկվայ ժամը $2^1/_2$-ին պալատում։

Փոխարքան շատ սիրալիր ընդունեց նրանց և բարի ճանապարհ մաղթեց պատգամաւորութեանը, յոյս յայտնելով, որ շուտով Կաթողիկոսը կարող կը լինի գալ Էջմիածին և իր ղեկավարութեան տակ առնել Էջմիածնի հոգևոր կառավարութեան գործերը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐԸ ՓՈՔՐ-ԱՍԻԱՅՈՒՄ

«Рус. Вѣд.»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը հեռագրում է. «Ադանայի զինւորական դատական մասնաժողովը, ինչպէս երևում է հայերի ստացած տեղեկութիւններից, ձերբակալում է հայերին, որպէս կոտորածի սկզբնապատճառ եղողների»։

«Թայմս» լրագրի մէջ հրատարակված է հետևեալ յայտարարութիւնը Լոնդոնի Թիւրքական դեսպանութեան կողմից.

«Ադանայի վիլայէթում տեղի ունեցած անկարգութիւնները ծանր տպաւորութիւն են գործել օսմանեան կառավարութեան վրա։ Ներկայումս կարգը արդէն վերականգնված է։ Անմիջական օգնութիւն հասցնելու համար ուղարկված է 30 հազար թիւրքական ֆունտ։ Զմիւռնիայի ու Հալէ...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ *)

Ազատարար բանակը մայրաքաղաքում

Կ. Պոլիս, 11 ապրիլի, առ. ժ. $5^1/_2$

Վերջապէս։ Պաշարման բանակը, որին սպասում էինք այնքան անձկութեամբ ու այնքան անհամբեր, անա Պոլսում, մեր քթի առաջ։ Զարթնում եմ Մաուզեր հրացանի ու թնդանօթի ահեղ որոտումներից։ Կռիւը տեղի է ունենում շատ մօտիկ, որովհետև պայթիւնները հնչում են խիստ որոշ ու խիստ ուժգին։ Շտապ հագնվում եմ։ Մի ակամայ յուզում բռնում է կոկորդից։ Սա մի կատարեալ պատերազմ է, որովհետև հրաձգները թնդում են անընդհատ ու բազմաթիւ։

Բարձրանում եմ տան վերնայարկը, տերրասի վրա։ Նոր զարթնած գլուխներ երկիւղով հարցաքննում են հօրիզոնն իրանց տան տերրասներից կամ պատուհաններից։ Գնդակներն ու ռումբերը պայթում են իբրև խուլ կիսաքուն քաղաքի լուռ ու մունջ մթնոլորտում։ Չը կան անհաշւարկ այս տարօրինակ մայրաքաղաքին յատուկ պարէնավաճառների սուր, խլացուցիչ ու անհամար աղաղակները։ Ահա մի քանի տասնեակ քայլի վրա անգլիական դեսպանատունը։ Նրա կտուրի վրա շարժվում են ինչ-որ մարդիկ հեռադիտակը աչքներին կպցրած։

Կռիւը, էլ տարակոյս չը կայ, կենտրոնացած է Թակսիմի զօրանոցի շուրջը, որը գտնվում է Պերայի ամենաշքեղ, ամենակենդանի կէտի, Մեծ-պողոտայի ծայրին։ Բայց ո՞ր կողմից են հարուածները. պաշարո՞ղ թէ՞ պաշարվող։ Ո՞ր կողմն է յաղթական. սահմանադրակա՞ն թէ՞ խուլիգանակա՞ն։

Ահա և հեռաւոր որոտներ՝ խուլ ու ամեհի։ Ռմբակոծում են արգելոք բորենու որջը...

Սիրտս հանգիստ չէ առնում։ Սլանում եմ դուրս։ Բայց եթէ մի գնդակ, մի մոլորած գնդակ... Մտաբերում եմ անգլիական թղթակիցներին, որոնք խաղում են միշտ վտանգի, միշտ կրակի հետ ու սրապընդվում։ Փողոցը, սակայն, բոլորովին ամայի չէ։ Կիսահագնված մարդիկ, որոնք մի քանի հայ գրկած վերադառնում են իրանց տները։ Վախենում են, որ իրանց տներում պաշարված միան ու հաց չը գտնեն։ Կան և հետաքրքրիներ։ Անգլիական դեսպանատունը պահպանվում է պահակներով։ Դրանք գլխաւորաբար Պանկալտիի զինւորական դպրոցի ուսանողներն են, ալբանացի կամաւորների և սելանիկեան ժանդարմների հետ։ Ոչ մի խանութ բաց չը կայ։ Հասնում եմ Գալաթա-Սարայի պահականոցի առաջ, որից դէպի ձգվում է Մեծ-պողոտան դէպի Թակսիմ։ Պահականոցը գրաւված է. գրաւված պաշարող, ազատական բանակի կողմից։ Փայլում են դրան մէջ կանգնած ժանդարմական հագուստներով օֆիցերների նոր համազգեստները։ Շէնքի պատուհանները լցված են կամաւորներով, հրացանը ձեռներին։ Ուղղվում եմ դէպի «Սպլանդիդ»։ Բարեբաղդաբար բաց է։ Մի քանի յաճախորդներ։ Պողոտան փոքր առ փոքր ողողվում է։ Հեռուն, Թակսիմի շուրջը, զինւորական մի շղթայ։ Կռիւն այնտեղ է։ Զարմանալի բան, շղթայի եւս հասարակութիւն կայ։ Իսկոյն յիշում եմ միւս շղթան, քառմնելի շղթան, Այա-Սօֆիայի հրապարակում։ Բայց այնտեղ կռիւ չը կար։ Այնտեղ գործվող սպանութիւնը, թէև լուռ, թէև անարիւն, թէև առանց գնդակի ու ռումբի, հսկայական, վիթխարի էր սակայն։ Այնտեղ սպանում էին ազատութիւնը, միլիոնաւոր ժողովուրդների սրբազան ազատութիւնը։ Իսկ այստեղ այդ գնդակներն ու ռումբերը, թէև ահեղաձայն, սպանողին, չեն ահաբեկում մարդուն, որովհետև նրանք յարութիւն են տալիս սպանված ազատութեան, որովհետև նրանք պատառոտում, քայքայում են անարգ բռնակալութիւնը...

Հանդիպում եմ մի օտար հեռագրական գործակալութեան թղթակցի։

— Ի՞նչ լուր, ի՞նչ լուր...

— Դեռ հաստատ լուր չունեմ։ Ստամբուլ անցնել հնարաւոր չէ, որովհետև շղթայված է և մէջքի չեն թողնում։ Ասում են, թէ կռւում են և Ստամբուլի կողմը, բայց կարևոր կէտերը պաշարման բանակի ձեռքումն են։ Ստամբուլի պահականոցների մեծ մասը համարեա առանց դիմադրութեան անձնատուր է եղել։ Կռիւը կենտրոնացած է այստեղ, Թակսիմի զօրանոցի շուրջը։ Հէնց այս րոպէիս մէկն ասաց, որ վիրաւորվել է մի անգլիական թերթի՝ կարծեմ «Դէյլի Տելեգրաֆի» թղթակիցը կրակին շատ մօտեցած լինելուն... Նրան նախազգուշացրել են թէև, բայց չէ լսել։ Հաւանաբար լուսանկարիչ-թղթակից լինելու է։

— Իսկ Ելդըզը՞, միթէ նրա դէմ ոչ մի գործողութիւն չը կայ։

— Անկարելի է որոշ բան իմանալ. ոմանք ասում են, թէ ծովի կողմից իբր արձակել են Ելդըզի վրա 3 թնդանօթ, և նա սպիտակ դրօշ է բարձրացրել...

Խօսակցութիւնը խզում ենք, որովհետև նոյն րոպէին պարզվում է մեր առաջ մի սրտաճմլիկ տեսարան։ Երկու կամաւորների առաջնորդութեամբ բերում են մի պատգարակ։ Պատգարակի վրա նստել է ոտքերը պարզած և իրանը երկու ձեռքերի վրա դէպի յետ գցած մի զինւորական, ըստ երևոյթին մի օֆիցեր։ Վիրաւորված է նա։ Բոլորը դիտում են յուզված ուշադրութեամբ։ Մէկը նրա անցքի առաջ հանում է գլխարկը և բացագանչում.

— Կեցցէ զօրքը...

Վիրաւորը անտարբեր չէ մնում։ Տաժանագին խոնարհում է իր գլուխը, շնորհակալութիւն յայտնելու համար։ Ազատութեան սիրոյն հանդարտ, անխռով մեռնողի այդ ժեստը սարսռեցնում է մեզ, լցնում մեր հոգին անպատմելի թախիծով։

Քիչ յետոյ անց են կացնում մի ուրիշ պատգարակ, որի վրա ձգված է մի ծածկոց։ Դա էլ մի կամաւոր է, առ յաւէտ հրաժեշտ տուած այս սև ու տխմար կեանքին։

Քայլերս ուղղում եմ դէպի Թակսիմ, շըղթան։ Պատահում եմ Պոլսում լոյս տեսնող գերմանական օրգանի՝ «Օսմանիշէր Լօյդի» րեպօրտեօրին, մի հայ, որի հետ մասն ենք գալիս համարեա ամբողջ օրը և հանդիսատես լինում այն բոլոր կռիւներին, որոնք մղվում են Պերայում։

Ընդհարումը կենտրոնացած է երկու զօրանոցների՝ Թակսիմի և Թաշ-կըշլայի շուրջը։ Պաշարման բանակը շրջապատել է այդ երկու կէտերը վերևից՝ Պանկալտիից և ներքևից՝ Մեծ-պողոտայից, և գործ ածում ըմբոստների դէմ հրացան ու թնդանօթ։ Բարեբաղդութիւնը այն է, որ ըմբոստները պաշարված են զօրանոցներում, չեն մտածել կամ չեն կարողացել դուրս գալ իրանց բըներից և կռիւը փոխադրել փողոցներում, աւելի լայն տարածութեան վրա։ Եթէ նրանք ցրված լինէին փողոցներում և ամրացած՝ զանազան տներում ու շէնքերում, այդ դէպքում կռիւը կը լինէր զարհուրելի, որովհետև կը տևէր օրերով և անհրաժեշտ կը դառնար, նուաճելու համար հատ-հատ ըմբոստներին, քարուքանդ անել ամբողջ Պերան...

Բայց, պէտք է ասել, թէ որքան յուզիչ քաջութիւն էին ցոյց տալիս պաշարողները, նոյնքան զարմանալի յամառութիւն՝ պաշարվողները։ Զգում էին վերջինները, որ իրանց դիմադրութիւնը պէտք է ջախջախ-

*) Տես «Մշակ» № 92.

պի վալիներին հրահանգներ են ուղարկված ուտեստի մթերքներ ուղարկելու միևնոյն նպատակով։ Շէյխ-իւլ-իսլամը հայոց պատրիարքի հետ միասին ամեն ջանք գործ են դնում հաշտութեան ոգին մտցնելու ազգային պառակտումներից հիւծվող վիլայէթներում»։

—

Դրութիւնը Մուշում դեռ ևս վտանգաւոր է համարվում։ Այնտեղից Պօլսում ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացվում։ Վիէննայի «Ցէյտ» լրագրին հաղորդում են, որ 5 շոգենաւեր են վարձված Դէդէ-Աղաչից երկրորդ և երրորդ զօրամասերի 30,000 զինւորներին Մէրսինա ուղարկելու նպատակով։ Զօրքերին հրամայված է ամենավըճռական միջոցների դիմել անատօլիական խռովարարներին ճնշելու համար, մանաւանդ քիւրդերին, որոնց որպէս թէ աջակցում է Ռուսաստանը։

—

Ֆրանսիական կառավարութեան բերան համարվող «Տանը», Ֆրանսիայում ստացված տեղեկութիւնների վրա հիմնված, մայիսի 9-ի առաջնորդողում քննում է հայկական արիւնալի ջարդի պատճառները և գալիս է այն եզրակացութեան, որ այս անգամ էլ մի քանի օրեր արեան գետեր հոսեցին ոչ շնորհիւ «ամբոխի» ֆանատիկոսութեան, այլ իշխանաւորների գազրելի դիտումների։ Մատնանշելով որ արիւնալի կոտորածի սկզբի օրը իսկ և իսկ Կ. Պօլսի յեղաշրջման օրվայ հետ է ընկնում, որ թէ այստեղ, թէ այնտեղ միւսիւլմանները ոտի կանգնեցին վերևից տրված մի նշանով, լրագիրը շարունակում է. «Վալին և տեղական պաշտօնեաները փորձեցին արդարանալու, ձգելով ամեն պատասխանատւութիւնը հայերի վրա, իբր թէ սրանք ապստամբութիւն էին պատրաստում ցանկանալով ստեղծել անկախ պետութիւն։ Դա հէքիաթ է, որ դրականապէս հերքում է Ժընևի հայ կոմիտէն։ Հայերը, իբրև ազգութիւն, նման են հրէաներին. նրանք իսկի չեն էլ ձգտում ինքնավարութեան, այլ փնտրում են իրանց բնակած երկրում հնարաւորութիւն՝ ձեռք բերելու բարեկեցիկ կեանք, հաւասարութիւն և ազդեցութիւն։ Ընդհակառակը վալին եթէ չէ սարքել, գոնէ թոյլատրել է պօգրօմը։ Եւ դա նա արել է բարձրից ստացված յուցմունքի համաձայն, որի ապացոյց կարող է ծառայել ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեայ Ադիլ-բէյի հեռագիրը, որում պարզ ասված է՝ «եւրոպացիներին մի դիպչէք»։ Դրանից մի քայլ էր մնացել հայերին կոտորելու, որ և ազգաբնակութիւնը կատարեց։ Երբ թերթում ես մեր «դեղին գրքերը» 1906—1908 թւերին (արտաքին մինիստրութեան գրութիւնները ի ծանօթութիւն պարլամենտի), հասկանում ես, թէ ինչ կը նշանակեն այդ տեսակ խօսքերը և թէ ինչպէս յայտնի դէպքերում բռնկվում է բարբարոսութիւնը վերևից հրաման գալուն պէս»։ («Р. Вѣд.»)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պօլիս, 4 մայիսի

Երկրորդ ընթերցումով ընդունվեցին ժողովների ու ժամանակաւոր բիւջէի օրինագծերը։ Առաջինի մէջ մի ծանօթութիւն կայ այն մասին, որ ժողով արգելվում է գումարել պարլամենտից և պալատներից մի կիլօմետր հեռաւորութեան վրա. բիւջէում կըրճատված է 200,000 թիւրքական ֆունտ պաշտօնեաների ամենամեայ ռոճիկներից։

Սուլթանին ներկայացան անգլիական և իտալական դեսպանները, որոնք յանձնեցին իրանց հաւատարմագրերը։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 4 մայիսի

Մինիստրների օգնականների օրինագիծը կաբինէտը մշակեց և ներկայացրեց պալատին։

Այսօր պարլամենտի դիմաց կախաղան բարձրացրին երեք օֆիցէրների և երկու ոստիկանական կօմիսարների, որոնք մարտի 31-ի ղեկավարներիցն էին։ (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 4 մայիսի

Չը նայած այն հանգամանքին, որ երիտասարդ-թիւրքերը և ալբանացիները համաձայնութիւն կայացրին, դրութիւնը հիւսիսային Ալբանիայում վատթարանում է։ Հաջիները իրանց աղօթքներում ոչ մի տեղ չեն յիշատակում նոր սուլթանի անունը, պրօպագանդա են մղում նրա դէմ և փառաբանում են նախկին սուլթանի մատուցած ծառայութիւնները։ Հէնց նոյն սուլթանի անունով և յանուն շարիաթի ուժեղ պրօպագանդա է մղվում, որ բոլոր կառավարիչները միանան երիտասարդ-թիւրքերի դէմ կռիւ մղելու համար։

Դիբրում լիակատար անիշխանութիւն է։ Կառավարական իշխանութիւնը ամեն տեղ բացակայում է։ Դիբրում, Դօնում և ուրիշ տեղերում շարունակ տեղի են ունենում ժողովներ և խորհրդակցութիւններ։ Ալբանացիներն իրանց ազատ են համարում անցեալ ամառ սահմանադրութեանը երդւելուց, արդարանալով Կ. Պօլսի դէպքերով. գերի են վերցնում քրիստոնեաներին։ Վերջինները բոլորովին անպաշտպան են և վախից դուրս չեն գալիս։

Ջավիդ-փաշայի լիակատար ազատութիւն է տրված գործել անմիջապէս, եթէ ալբանացիները ակտիվ գործողութիւնների դիմեն։

Մայիսի 2-ին Կ. Պօլիս տարան հին սուլթանի կողմնակից 57 հոգու՝ Թահիր-փաշայի հետ։ Նրանք յանձնվելու են դատարանին։ Քննիչ մասնաժողովը արձակել է Ելդըզի նախկին ծառայողներին։

Ֆինանսական մասնաժողովը քննեց հարցը, որ պէտք է գումարներ յատկացնել այն ծախքերի համար, որ լինում են Կ. Պօլսի զղջացած զինւորներին տեղափոխելու համար, և որոշեց այդ զինւորներին ծառայեցնել իբրև բանւորների երկաթուղագծերի վրա։ Պատուէր է տուած պատրաստել անհրաժեշտ քանակութեամբ բանտարկեալների զգեստներ. 700 մարդ տարված են Դէմիրհիսար։ Զղջացած զինւորների թիւը 10,000 է, որից 6000-ը գտնվում են տեղական բանտերում, 1500-ը՝ Մօնաստիրի բանտերում, մնացածները՝ Ուսկիւբի բանտերում։ Նրանց դրութիւնը չափազանց ցաւալի է։ (Հ. Գ.)

—

(Պետ. և Մոսկվ. լրագիրներից)

Կ. Պօլիս.— Կառավարութեան կողմից յանկարծակի արված կարգադրութեան համաձայն, Դարդանելի և Բօսֆօրի ափերի վրա գտնվող պահակազօրքերը հեռացված են իրանց տեղերից և փոխարինված նոր զօրամասերով։ Ելդըզի կահաւորութեան մի մասը ուղարկված է Սալօնիկ Ալլատինի ամրոցում բանտարկված Աբդիւլ-Համիդի համար։ Դրանից այստեղ այն եզրակացութիւնն են անում, որ էքս-սուլթանը միշտ էլ պահվելու է այնտեղ։

Ուսկիւբում երևան է հանված ռէակցիոներ-օֆիցէրների ձեռքով երիտասարդ-թիւրքերի դէմ պատրաստվող մի դաւադրութիւն, ի հարկէ Աբդիւլ-Համիդին ազատելու նպատակով։ Մի շարք կալանաւորութիւններ են կատարվում։

Կ. Պօլսի փողոցներում մահվան պատիժները վերսկսվել են նոր ույժով։ Այդ բացատրվում է նոր երևան հանված դաւադրութեամբ, որը, սակայն, գաղտնի է պահվում։ Կօմիտէտը պահանջում է անխնայ ռեպրեսսիաներով սաստիկ ազդելու քաղաքականութիւնը գործադրել, թէև նրանց շարքերից ևս լսվում են անբաւականութիւններ այդ խստութիւնների դէմ։ Լրագիրները սաստված են լռել, իսկ եւրոպացիների վրա հրապարակական կախաղանների տեսարանները ցնցող տպաւորութիւն են թողնում։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Բանակ Թաւրիզի մօտ (մինչև Ջուլֆա ճեպընթաց պօստով), յատուկ, 4 մայիսի.

Մայիսի 2-ին, գեներալ Սնարսկու տուած ժամանակամիջոցի լրանալու օրը, որի ընթացքում Թաւրիզը վճարելու էր 10,000 թուման՝ վիրաւորված պահապան-զինւորի համար, զէնքերը յանձնելու էր և այլն, մեր հիւպատոսը ստացաւ յիշեալ գումարի մի երրորդ մասը։ Նոյն օրն և եթ մեր հրացանաձիգները Սնարսկու կարգադրութեամբ Խաիբի թաղում պայթեցրին երկու պատնէշներ, որոնք մինչև օրս յեղափոխականների ձեռքումն էին։ Պայթումի ժամանակ ներկայ էր և օգնում էր պայթեցնողներին թաղապետը։

Ռուսաստանի և Պարսկաստանի միջև ապրանքների փոխանակութիւնը շատ կենդանացրեց Թաւրիզին։ Նրա երեք հարիւր հազար ազգաբնակութիւնը երևան է հանում եռանդուն գործունէութիւն։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան, 4 մայիսի

Շահը մեկնեց Սուլթանաբադ։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան, 4 մայիսի

Նոր ընտրողական օրէնքի հրատարակութիւնը սպասվում է այս շաբաթվայ վերջը։ (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 4 մայիսի

Այսօր, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Սաթթար-խանի տան մէջ, անյայտ պատճառից, պայթեց վառօդի պահեստը։ Սպանվեցին 4, վիրաւորվեցին 7 մարդ։ (Հ. Գ.)

—

«Նօս. Ցայտ.»-ը հաղորդում է, որ Ռուսաստանը մտադրվել է մաքրել «կովկասեան յեղափոխականներից» Ռաշտից Թէհրան տանող ճանապարհը, մինչև որ ռուս զօրքեր կուղարկվեն և Թէհրան։ Ռուս և անգլիական կառավարութիւնները պահանջում են շահից, որ իրանց լինի վերապահված պարսկական մինիստրների հաստատելու իրաւունքը։

—

Կ. Պօլսի պարսկական յեղափոխական կօմիտէն նորերս փորձ է արել համոզելու թիւրքական ղեկավարող շրջաններին՝ միջամտելու պարսկական գործերին և գրգռելու շահին կատարելու տուած խոստումները դաշնակցութեան սպառնալիքի տակ։

Երիտասարդ-թիւրքերը հրաժարվել են, յայտնելով, որ իրանք, չափազանց զբաղված լինելով երկրի ներսում, անկարող են միջամտել պարսկական գործերին։ («Р.С.»)

—

Թէհրան, 30 ապրիլի

Այսօր տեղի ունեցաւ նորակազմ պետական խորհրդի նիստը, որի մէջ գերակշռող թիւ են կազմում ընդդիմադիրները։ Հիմնվելով մանիֆեստի այն խօսքերի վրա, թէ Պարսկաստանում վերականգնվում է անփոփոխ կերպով Մուզաֆֆէր-Էդդին շահի շնորհած սահմանադրութիւնը, առաջին մէջլիսի պատգամաւորները առանց վերընտրութեան մտան երկրորդի կազմի մէջ։

Բացի դրանից, իբրև երաշխաւորութիւն, որ շահը երբ ուզենայ անկարող լինի ցրել պարլամենտը, ընդդիմադիր մեծամասնութիւնը պահանջում է տալ իրաւունք մէջլիսին իր սեփական միլիցիան ունենալու։ Նրա կազմակերպումը մտադրութիւն կայ յանձնել Սպահանի և Ռաշտի անջումաններին։

Հաշտութիւն կայացնելու համար սիփեհդարի արած փորձերը, ըստ երևոյթին, անյաջող են անցել։ Ռաշտի զօրամասը արդէն մօտեցել է Թէհրանին։

Անսպասելի կերպով փոխել են իրանց ծրագիրը նաև բախտիարները։ Նրանք նորից դուրս են եկել Սպահանից և գալիս են Թէհրանի վրա։ Վերջինների թիւը, Լօնդօնում ստացված հեռագրի համաձայն, հասնում է 3,000-ի։

Սպասում են, որ օտար պետութիւնները կը միջամտեն։ («Р. С.»)

—

Խուզաֆէրին (ռուս.-պարս. սահմ.), 1 մայիսի

Հէնց որ ռուսաց զօրքը Թաւրիզին մօտեցաւ, Րահիմ-խանը իր հրոսակախմբով վերադարձաւ իր բնակավայրը և, ինչպէս ասում են, դիտաւորութիւն ունի Ահար քաղաքում ապրելու։

Մի քանի շաբաթ սրանից առաջ ահարցի մէկը սպանել է մի յայտնի շահսէվանցի բէգի։ Սրանք վրէժ լուծելու համար, ինչպէս տեղեկացրեց Ահարից եկած մի անձ, նպատակ ունեն Ահարի վրա յարձակվելու։ Այս քաղաքը Պարսկաստանի առևտրական կենտրօններից մէկն է, ուր վերջին ժամանակներս Թաւրիզի անկարգութիւնների պատճառով ժամանել են բաւականաչափ պարսիկ վաճառականներ, և եթէ յարձակում լինի՝ Պարսկաստանի վաճառական դասակարգը կը ստանայ զգալի հարուած։

Մի քանի օր սրանից առաջ Ասադուլլա-խանը կռւի բռնվեց Ալի-խանի հետ։ Կռւի պատճառն այն էր, որ Ալի խանի որդին, Ասադուլլա-խանը գալիս, ոտքի չէ կանգնել։ Դրա փոխարէն Ալի-խանն էլ Ասադուլլա-խանին հանդիպելիս, ի վրէժ Ալի-խանի որդու, նոյն ձևով էր վարվել։

Այն օրից, երբ ռուսաց զօրքը Պարսկաստան մտաւ, պարսիկ ժողովուրդը ցնծութեան մէջ է մեր շրջանում և անհամբեր սպասում է այն օրին, երբ Պարսկաստանում կարգը կը վերականգնի։

Ասլ. Տէր-Յարութիւնեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Պարիզ, 4 մայիսի

Պարիզի մօտ մի քանի տեղերում և Ֆրանսիայի հարաւում երեկ կտրեցին հեռագրաթելերը։ Առաւօտեան ձերբակալվեց պօստային մի ստորին ծառայող, որ աշխատում էր կտրել հեռագրաթելը։ Խիստ հսկողութիւն է նշանակված պօստային արկղների վրա։ Գործադուլների թիւն իջաւ 157-ի։ Տեղի ունեցաւ գործադուլ ծառայողների ժողովը. արտասանվեցին յեղափոխական ճառեր, հաստատվեց՝ որ սինդիկատի բանւորներն աջակցելու են։ Մի բանաձև ընդունվեց՝ թէ գործադուլների հաւատն անխախտ է դէպի յաղթութիւնը և ցանկանում են գործադուլը շարունակել մինչև վերջը։

Ժաննա դ'Արկի արձանի բացման առիթով ռօյալիստների կազմած բանկէտի ժամանակ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 15 մարդի՝ անկարգութիւններ առաջացնելու համար։ (Հ. Գ.)

Մայիսի 3-ից Երևանից մեզ գրում են.

Բանտից արձակել են առայժմ Գ. Կանդուրալեանին և Երուանդ Աւդալեանին։

Հէնց այժմ իմացվեց, որ թողել են Ռուբէն Մուշեղեանին, Կ. Օհանեանին, Ս. Տէր-Աւետիքեանին, Գ. Սուքիասեանին, Գ. Շիմեանին և 2 ուրիշների։

—

Մօտերս Պետերբուրգում սպասվում է թիւրքական մի դեսպանութիւն, որի գլխաւորն է լինելու առևտրի մինիստր Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանը։ Ճանապարհը՝ Պօլսից Օդեսսա և Պետերբուրգ, ապա Վիէննա, Բերլին, Պարիզ և Հռօմ։ («Рус. Вѣд.»)

—

Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութեան մօտիկ շրջաններում թեր և դէմ խօսակցութիւնների առիթ է տալիս Ուրմիայի գրաւումը թիւրքական զօրքերով։ Մի քանի նշաններից երևում է, որ այդ հարցում Բարձրագոյն Դուռը աւելի յամառութիւն ցոյց կը տայ, քան Ուրմիայի առաջին գրաւման ժամանակ, երբ ստիպված եղան դուրս հանել իրանց զօրքերը Ռուսաստանի ու Անգլիայի առաջին իսկ պահանջով։ Լաւատեղեակ շրջաններում կարծում են, որ Բ. Դուռը ներկայումս այդչափ եռանդով գործում է գերմանական դիպլօմատիայի ազդեցութեան ներքոյ, որը դրանով էլ աշխատում է դժուարութիւններ ստեղծել Անգլիայի ու Ռուսաստանի առաջ։ («Р. С.»)

—

Մօտիկ ապագայում Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովին սպասում են Պետերբուրգում։ Իր պաշտօնին կոմսը այլ ևս չի վերադառնայ։ Նա նշանակվելու է Կարմիր Խաչի ընկերութեան Նախագահ։

Միաժամանակ նա, ինչպէս կարծում են, կը վարէ նաև Մարիա Կայսրուհու հաստատութիւնների տեսչութեան գլխաւորի պաշտօնը, որը ժամանակաւոր կերպով կառավարում է իշ. Գօլիցինը։ Այստեղ, սակայն, կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովը ստիպված պիտի լինի պայքար մղել մի ուժեղ խմբակի դէմ, որը աշխատում է այդ պաշտօնը աջողեցնել իշ. Շիրինսկի-Շիխմատովի համար չէրեմէտեվեան ազդեցիկ շրջանի աջակցութեամբ։

Կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովի հեռանալով վերացվում է փոխարքայութիւնը Կովկասում և փոխարինվելու է գեներալ-նահանգապետութեամբ։

Այդ վերջին հարցը մօտ ժամանակներս յատուկ քննութեան նիւթ կը դառնայ։ Խնդիրը նրանումն է, որ առաջարկ է արված Կովկասը բաժանել։ Այդ առաջարկի հիմքը հետևեալն է. որովհետև բիւրօկրատների կարծիքով Կովկասի հարաւային սահմանագլխի մասերը միայն վտանգալի են ներկայանում տրամադրութիւնների մէջ խաղաղութիւն չը տիրելու տեսակէտից, այն ինչ հիւսիսային մասը համարվում է խաղաղված, ուստի շատերը կարծում են, որ նպատակայարմար կը լինէր ժամանաւոր գեներալ-նահանգապետութիւն սահմանել հարաւային Կովկասի համար։

Հիւսիսային մասը կը կառավարվի ամբողջ կայսրութեան համար ընդունված ընդհանուր հիմունքներով։

Այդ հարցը քննութեան պիտի ենթարկվի կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովի մասնակցութեամբ։ («Рѣчь»)

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 30 ապրիլի

Կառավարութեան ժունետիկը այս առաւօտ անջումանի, քաղաքապետ Իջլալ-ուլ-Մուլքի, Սաթթար և Բաղր խաների կողմից յայտարարում էր քաղաքացիներին,

---

վէր ուշ կամ կանուխ։ Եւ սակայն նրանք անձնատուր չէին լինում։ Կռւում էին։ Կըռւում՝ դիմելով նաև կռւի ամենաստոր զէնքին՝ դաւաճանութեան։

Այսպէս, Թաքսիմի ըմբոստները՝ կռւի մի թեթև սկզբնաւորութիւն ունենալուց յետոյ՝ զօրանոցի պատուհաններից ծածանեցնում են սպիտակ դրօշ։ Դադարում է կռիւը երկու կողմից։ Պաշարողները՝ դուրս գալով իրանց ապաստաններից՝ վազում են զօրանոցի առաջի մարզարանով դէպի ըմբոստները, ընդունելու նրանց անձնատւութիւնը... Երբ բաւական մօտենում են զօրանոցին, ահա պայթում է դաւաճան համազարկը... Պաշարողները իսկոյն նահանջում են, խուժում յետ, դէպի իրանց նախկին դիրքերը, թողնելով իրանց ետև, մարզարանի դաշտի վրա, 20 հոգի։

Եւ այնուհետև սկսւում է անխնայ, մահացու կռիւը։ Մարզարանը բարձր դիրք ունի։ Նրա մի քանի կողմերից իջնում են զառիվայրեր։ Պաշարողները փորի վրա պառկած զառիվայրերի կատարին, շրջանակի, հրացանի փողերը յեցած հողին, դէպի զօրանոցը, որսում են զօրանոցի պատուհաններից կամ դռներից երևացող որևէ գլուխ։ Զօրանոցի ետևի կողմից, ինչպէս և կողքից, Ֆէրիգիէ փողոցից, բարձրացնում են թնդանօթներ և ռմբակոծում ըմբոստներին, որոնց մի խոշոր մասը, վերջ ի վերջոյ ընկճված, հնչեցնում է անձնատւութեան շեփորը. պաշարողները, առաջին փորձից խրատված, պահանջում են, որ անձնատուր եղողները, զէնաթափ, թողնեն զօրանոցը և գան յանձնվեն։ Կատարում են պահանջը, Իսկ մնացեալ փոքր մասը ապաստանում է զօրանոցի կողքին գտնվող ախոռը և շարունակում դիմադրել։

Մենք, կողմնակի փողոցներով, ուր վըխտում են ազատական զինւորներն ու կամաւորները, հետզհետէ մօտենում ենք կռւի դիրքերին։ Ահա մի թնդանօթ, մեզնից միայն տասը քայլ հեռու։ Նա գտնվում է Ֆէրիգիէ փողոցում, իսկ մենք՝ այդ փողոցի վրա ուղղահայեաց իջնող մի կողմնակի փողոցի բերանում։ Ճիշդ մեր դէմուդէմը, հինգ քայլ հեռու, փորի վրա պառկել են երեք կամաւոր, փողոցի խաչաձև մի մասում, և, մատները հրացանի ձգանին, մերթ ընդ մերթ թրխկացնում են։ Անկարելի է մտնել նոյն փողոցը, որովհետև գնդակները անընդհատ վզզում են։ Բայց և այնպէս անգիտակից պատանիներ, մայրաքաղաքի լումպենպրօլետարիատը, գլխաւորաբար յոյն, թափանցում են, վազվզում այս ու այն կողմ, հակառակ զինւորների նախազգուշացման։ Նրանք գնում են մինչև թընդանօթաձգի մօտ և երբ պայթում է ռումբը, որսորդի գնդակից ցաքուցրիւ եղող թըռչունների նման, խելայեղ փախչում են դէպի մեր փողոցը։

Թնդանօթի կոկորդն ուղղված է դէպի ախոռը։ Առաջին հարուած, երկրորդ հարուած. երրորդին՝ խլացուցիչ աղմուկով փուլ է գալիս շէնքը։ Զինւորները փայլակի արագութեամբ գրոհ են տալիս փոշու և փլատակների մէջ ու գրաւում թշնամու դիրքը։ Նրանց ճանապարհը, մինչև Թաքսիմի քառուղին, մաքրված է։ Այդ քառուղու վրա է Նորատունկեանի բնակարանը։ Ընկերոջս հետ խփում եմ նրա դուռը։ Գաբրիէլ էֆէնդին տանն է։ Ընտանիքը նախորդ գիշերը փոխադրված է եղել Պերայի մի ուրիշ մասը, մի ազգականի մօտ։ Մինիստրը կատարվող անցքերի մասին աւելի բան չէ իմանում, քան մենք։ Այժմ, զինւորական վերջին յարձակումով միայն ազատված է արգելափակումից։ Մի քանի գնդակ ընկել են նաև նրա բնակարանը։ Պատրաստվում է գնալ ընտանիքի մօտ, անկասկած, ազատելու համար նրան հասկանալի մտատանջութիւնից։ Հազիւ ոտքներս դռնից դուրս դրած՝ սկսվում է մի ուժգին իրարանցում։ Դեռևս մնում են, երևի, նուաճելի ըմբոստներ, որոնք գնդակոծում են։

Քառորդ ժամից պաշարող բանակը բոլորովին տէր է դառնում Թաքսիմի զօրանոցին։ Դիմադրում է կատաղօրէն Թաշ-Քըշլայի զօրանոցը, ուր գտնվում են առանձնապէս Սելանիկի որսորդ գնդերը, որոնք ղեկավար հանդիսացան մարտի 31-ի ապըստամբութեան։

Մի հայ յայտնում է, որ իրանց տանը գտնվում է մի վիրաւորված զինւոր։ Շտապում ենք տեսնել նրան, գաղափար կազմելու համար նրա հոգեկան դրութեան մասին։

Ալբանացի է, վիրաւորված՝ ազդրից։ Ցոփնած երևոյթ ունի։ Նրա խաժ աչքերն ասում են, որ մի երկու գիշեր կանօնաւոր չէ քնել։ Այս զինւորը հազիւ զանազանվի, իր մտաւոր կացութեամբ, միւսներից, նըրանցից՝ որոնք մի քանի ճարպիկ, պերճախօս հոգևորականների ազդեցութեան տակ «շարիաթ» էին աղաղակում։

Գովում ենք նրա և ընկերների քաջութիւնը, սրտապնդելու համար։ Ասում ենք, որ չարիքի աղբիւրը Համիդն է, որ դաւաճանելով իր երդումին՝ մոլորեցրեց Պօլսի գարնիզօնը, և այժմ էլ եղբայրը հանում է եղբօր դէմ...

— Հայրը իր զաւակներին կոտորել տուեց... ինչպէ՛ս չը խղճաց...

«Հայրը», դա սուլթա՛նն էր... Այդ բառը բաւական չէ՞ր, պատկերացնելու «ազատական» զինւորի հոգեկան վիճակը...

Բաժանվելիս՝ նրան պապիրոս ենք տալիս առատօրէն, դարձեալ սրտապնդում ու հեռանում։

Ճանապարհը, մինչև Պանկալտի, բաց է։ Որոշում ենք, եթէ հնարաւոր է, գնալ Ելդըզ։ Մենք էլ յոգնած ենք, սակայն։ Կառքի նշոյլն անգամ չը կայ։ Կէս օրը վաղուց է անցել։ Ու զոռ ենք տալիս մեր սրունքներին, որոնք մերժում են մեզ հպատակվել։ Հասնում ենք Թաքսիմի այգու առաջ։ Փակ է։ Զինւորները գրաւել են։ Երկաթեայ վանդակների արանքից դիտում ենք։ Երկու սպանված ձի պառկել են արիւնաթաթաւ։ Կան և՛ վիրաւոր ու սպանված զինւորներ, որոնց առաջիններին փոխադրում են մօտակայ ս. Յակոբի հիւանդանոցը, իսկ վերջիններին չը գիտեմ ուր։ Այգու կողքի փողոցը, որ տանում է Թաշ-Կըշլա, լցված է զինւորներով։ Զօրանոցը դեռ ևս անձնատուր չէ եղել, բայց զինադուլ է։ Ապստամբների մի մասը, վհատած, թողել է արդէն զօրանոցը և յանձնվել։ Ուրիշ կերպ էլ չէ կարող լինել, որովհետև ռումբերի անձրև են տեղացրել նրանց վրա Պանկալտիի Զինւորական Ուսումնարանից և Թաքսիմի այգուց, այսինքն աջից ու ձախից։

Ահա և՛ այդ ուսումնարանը։ Նա վխտում է յաղթական զինւորներով։ Տիրում է մեծ ոգևորութիւն։ Այդտեղ են բանտարկում, ժամանակաւորապէս, անձնատուր եղած զօրքերին։ Առաջանում ենք։ Լայն պողոտան հետզհետէ ամայանում է։ Երբեմն, հեծեալ զինւորականներ, ապահովաբար սուրհանդակներ, անցնում են արշաւասոյր։ Հրաժարվում ենք Ելդըզ գնալու մտադրութիւնից։ Մեզ ասում են, որ վայրը պաշարված է և չէ կարելի կտրել զինւորական շղթան։ Զայրոյթը, մոլեգնութիւնը անզուսպ է դէպի Աբդիւլ-Համիդը, մանաւանդ օֆիցէրների մօտ։ Հայհոյում են ու սպառնում նրան բացարձակ։

— Եթէ դաւաճանը (խային) չը ցանկանար, միթէ կը հոսէր այսքան անմեղ արիւն,—բացագանչում են մոլեգնօրէն։

Վերադառնալուց առաջ, մտնում ենք մի բաց սրճարան հանգստանալու համար։ Մօտենում է մի հայ։ Պատմում է, որ Թեվֆիկ

որ, բացի քաղաքային ոստիկաններից և հեծելազօրքից, այլևս ոչ ոք իրաւունք չունի զէնք կրելու. ամենքը պարտաւոր են շարժումների ընթացքում ստացած կառավարական զէնքերը յանձնել և իրանց ստացագիրները յետ ստանալ։ Այս հրամանը գործադրութեան մէջ է, որովհետև յայտարարված է, որ զէնք կրողները զինաթափ պիտի լինեն, իսկ ընդդիմութեան դէպքում՝ հրացանազարկ։ Խաղաղ ժողովրդի վրա խիստ լաւ տպաւորութիւն է թողել ներկայ կարգադրութիւնը և յոյս կայ, որ այսպիսով քաղաքացիների թէ խաղաղութիւնը և թէ ապահովութիւնը վերականգնի։

Այսօր լսում ենք, որ Էյն-ուդ-Դովլէն ճանապարհվել է դէպի Թէհրան, իսկ պարսից բանակը հետզհետէ ցրվում է։ Վա՜յ այն գիւղերին կամ շրջաններին, որոնցով պիտի անցնեն կառավարական այդ բաշիբօզուկները։

Քաղաքումս գտնվող մուժամբարցի հայ գիւղացիները իրանց գիւղին մօտիկ գտնվող Մինավար և Ուլի գիւղերի մասին հետևեալն են պատմում։ «Կէս գիշերին,— ասում էր մի գիւղացի,— մեր պահակները լսում են հեռուից խառնիճաղանճ աղմուկներ, արթնացնում են ամբողջ գիւղը, մտածելով որ կարող է թշնամական յարձակում լինել։ Խիստ սրտաճմլիկ էր տեսարանը, երբ փոխանակ թշնամիների՝ մենք տեսանք դժբաղդ թուրք հարևանների կիսամերկ կանանց, երեխաներին, ծերերին և այլն. ամեն մէկը իր գլուխը փրկելու համար՝ տկլոր, մի վերմակ, մի քուրջ, մի ցնցոտի ուսերին առած՝ գիշերային յարձակմամբ գիւղը խուժած գազաններից փախել էր, ով ուր կարող էր. մօտ երկու հարիւր հոգի մի քանի օր մեր գիւղը մնացին, մինչև որ Րահիմ-խանի հօրդաների հեռանալու լուրը ստացվեց»։

Ուլիի և Մինավարի վիճակին պիտի ենթարկվեն անպայման շատ գիւղեր ու շրջաններ. բայց ո՞վ պատասխանատուութեան պիտի ենթարկվի այս բոլորի համար…

Անշուշտ չէք մոռացել Սամադ խանին, որի տանջելու եղանակը միջնադարեան ինկվիզիտօրների նախանձը կը շարժէր։ Նա 500 թուման է ուղարկել Թաւրիզի անջումանին՝ աղքատներին բաժանելու համար, յայտնելով միաժամանակ մի առակով, որ հէնց ամենքի նպատակը մէկ է եղել. բոլոր արիւնհեղութիւնները թիւրիմացութեան արդիւնք էին…

Մուժամբար գիւղի կողոպտված գիւղացիներին դրամական օգնութիւն հասցնելու համար առաջնորդարանի կողմից Թեմ. խորհրդի մի անդամը Աղքատախնամ Ընկերութեան մի անդամի հետ վաղը պիտի ճանապարհվի գիւղը. տանում են մօտ 1000 թուման այն գումարից, որ Թեմակալ Կարապետ վարդապետը հանգանակել էր Բագւում։ Ապահովութեան և Րահիմ խանի ու կառավարական զօրքի երկիւղից սարսված առաջնորդի դիմումի համաձայն, ռուսական 6 կօզակներ պիտի ընկերակցեն գնացողներին։ Մուժամբարցիների տասնեակ հազար կողոպուտի դիմաց կարելի է երևակայել չնչին օգնութիւնը։ Աւելորդ չենք համարում ներկայումս կրկին յիշեցնելու արտասահման—գլխաւորապէս Աստրախան, Թիֆլիս, Բագու և այլն և այլն—գտնվող մուժամբարցի վաճառականներին, արհեստաւորներին և այլոց, որ յիշեն երբեմնի իրանց հայրենիքը և հայրենի օջախը պահպանող իրանց դժբաղդ հայրենակիցներին։

Մեծ յոյս ունենք և ռուսաց հիւպատոս պ. Միլլերի վրա, որ կաշխատի Մուժամբարը կողոպտող Րահիմ խանից դժբաղդ գիւղացիների վնասը առնելու, քանի որ գիւղը պատկանում է ռուսահպատակի։

Քաղաքը խաղաղ ու հանգիստ է, առատութիւնը ակներև. ազգաբնակութիւնը սկսում է ազատ շնչել։ Ռուսները գիշերս մի քանի հարիւր հետևակ զօրք երեք թնդանօթներով քաղաք մտցրին։ Լսում ենք, որ 3000 նոր զօրք է անցել սահմանը։ Ռուսական պահակային զօրամասերի կենտրոնները միացված են իրար հետ տելեֆօնով։

Իբօ

—

Նիշաբուր, 13 ապրիլ

Պրինց Նայիբ-ուդ-Դովլէն դեռ շարունակում է մնալ այստեղ։ Նա թէև նոր նշանակված է Խորասանի գեներալ-նահանգապետ, բայց և այնպէս արդէն երևում է, որ շատ թոյլ և յետադիմական մի անձնաւորութիւն է։

Քաղաքիս շրջակայ գիւղօրայքը նրան աւելի քան 4—500 խնդիրներ են ներկայացրել, գանգատվելով որ հարկահանները հարստահարում են գիւղացիներին՝ աւելի հարկ առնելով։ Այդ խնդիրներից հազիւ 10—15-ն են ուշադրութեան արժանացել։

14 ապրիլ

Քաղաքումս գիշերները փողոց դուրս գալը վերին աստիճանի անապահով է։ Օրը ցերեկով աւազակութիւնները, կողոպուտները անպակաս են, գլխաւորապէս կառավարական զինուորների ձեռքով։ Օրէնք, կարգ ու կանոն տակաւին չը կայ. կատարեալ անիշխանութիւն է տիրապետում…

Այսօր կառավարական զինուորների ձեռքով փողոցում կողոպտված է մի սէիդ։ Նրանից տարել են մօտ 75 թուման կանխիկ դրամ ու հագի կօշիկները։ Չը նայած որ յետագայում, քաղաքիս յայտնի հոգևորականներից մէկի միջնորդութեան շնորհիւ, կողոպտված փողերն ու իրերը յետ են դարձված տիրոջը, սակայն կողոպտողները անպատիժ են մնացել։

15 ապրիլ

Գեն.-նահանգապետը Խորասանի ապստամբութիւնը ճնշելու համար իր տրամադրութեան տակ եղած գլխաւոր ոյժերն արդէն կենտրօնացնում է այստեղ, ուր պատրաստ գտնվում են մօտ 700 ձիաւոր և 2—250 հետևակ զօրք, որի մեծ մասը զինված է հին և ժանգոտված վարանդիլ հրացաններով։

Զինուորական այդ ոյժը պիտի շարժվի դէպի Խորասանի նահանգական քաղաքը՝ Մէշէդ։ Բացի այդ բանակից, 2—250 հոգուց բաղկացած կառավարական զինուորների մի խումբ էլ, Աղա-Բալայի—Նայիբ-ուդ-Դովլէի մօտիկ բարեկամ—առաջնորդութեամբ այստեղից դուրս է գալու՝ արշաւելու համար Թուրբէթի վրա։

Այսօր առաւօտեան այստեղ, յորդառատ անձրևից յետոյ, տասնհինգ րօպէի չափ տեղաց սարսափելի կարկուտ։ Վնասվել են մեծ մասամբ խաղողի այգիները և ծառաստանները։ Ասում են, թէ վնասը շատ մեծ է։

16 ապրիլ

Այսօր, առաւօտեան ժամը 7-ին, մօտ 100 ձիաւորով քաղաքս ժամանեց յայտնի միապետական Շօքաթ-ուդ-Դովլէն։ Նրան դիմաւորելու էին գնացել Նայիբ-ուդ-Դովլէի ձիաւորներից մի քանի հոգի։

Մեզնից 7—8 փարսախ հեռաւորութեան վրա գտնվող Քօսուրխ գիւղում, Թայֆայական հողի վրա, զինված ընդհարում է տեղի ունեցել գիւղական մարդկանց միջև։ Սպանված են երկու, վիրաւորված են չորս մարդ։

Սպանված մարդկանց դիակներն այսօր քաղաք բերեցին։ Նրանց ազգականները գանգատվել են տեղական դատաւորին։

Ոմանց ասելով՝ իբր թէ այդ ընդհարումը սադրել են Թուրբէթից այնտեղ գնացած սահմանադրական կամաւորները։ Այնտեղից եկող մի ուղտապան պատմում էր, որ այդ դէպքը պատահելուց անմիջապէս յետոյ՝ կամաւորները թողել են գիւղը և իսկոյն ուղևորվել դէպի Թուրբէթ։

17 ապրիլ

Այստեղ յամառ լուր է տարածված, որ Աստրաբադի կողմից թիւրքմէնների մի արշաւախումբ պաշարել է Շահրուտ քաղաքը, և քաղաքի բնակիչների դրութիւնը բոլորովին կրիտիքական վիճակի մէջ է գտնվում։ Որոշ տեղեկութիւններ պակասում են։

Վերջերս Սաբզուարից դէպի Շահրուտ տանող ճանապարհին սփռվել են թիւրքմէնական հրոսակախմբերը, որոնք ծայրայեղ վայրագութիւններ են անում թէ ճանապարհորդների և թէ գիւղական ժողովրդի գլխին։

18 ապրիլ

Թուրբէթում պայթած ազատագրական շարժումների մասին հակասական լուրեր ենք ստանում։ Շատերը ասում են, որ Ղօչանից և Մէշէդից բաւական թւով կառավարական զօրք է գնացել այնտեղ, սահմանադրականների տարած յաղթանակը յետ խլելու համար. և միաժամանակ Ղայինի կողմից Ամիրը-Ղայինը 1500 հեծելազօրքով Թուրբէթի վրա գալու լուրը հաստատվում է։ Եթէ Թուրբէթը երկու կողմից պաշարման ենթարկվի, երկար դիմադրել չէ կարող։

Այժմ Թուրբէթում իշխողները դեռ սահմանադրականներն են։ Տեղական ազգաբնակութիւնից կազմակերպվել է միլիցիա, որպէսզի ապագայում քաղաքը պաշարվելու դէպքում կարող լինեն դիմադրել կառավարական հրոսակախմբերին։

19 ապրիլ

Սաբզուարի կողմից եկողները պատմում են, որ թիւրքմէնները բռնել են ճանապարհները և բոլորովին անցնել չէ լինում։ Թիւրքմէնների այդքան ահագին թւով Խորասան մտնելը շահի կարգադրութեամբ է եղել։

Նայիբ-ուդ-Դովլէն այս օրերս կը ճանապարհվի Մէշէդ։

20 ապրիլ

Թիւրքմէնների Խորասան մտնելը մեծ հրճուանք է պատճառել միապետական տարրերին։ Նրանք 3—4 օրից կը լինեն այստեղ՝ Նայիբ-ուդ-Դովլէին Մէշէդ տանելու համար։ Գեն.-նահանգապետը թիւրքմէնների հօրդաներին դիմաւորելու համար ուղարկել է մի պաշտօնեայի և մի քանի տասնեակ զինուորներ։

Իքս

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Պեատիգորսկ, 1 մայիսի

Այսօր հանդիսաւոր կերպով բացվեց Պեատիգորսկի սեզօնը։ Վլադիկավկազից այստեղ էր եկած վիճակային առաջնորդ Ագապիտը։ Առաջնորդը մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ զգեստաւորված դուրս եկաւ և անցաւ դէպի ծաղկանոցը։ Ծաղկանոցից մինչև եկեղեցին զարդարված էր դրօշակներով։ Առաջնորդին պատւելու համար կանգնած էին երկու շարք կօզակներ եկեղեցուց մինչև ծաղկանոցը։ Առաջնորդը 12 քահանաների և 6 սարկաւագների ուղեկցութեամբ հասաւ ծաղկանոցը։ Ծիսակատարութեան համար պատրաստված էր Լերմոնտովի անունով շինված գալերէյը։ Ահագին խուռն բազմութիւնը լցված էր թէ ներսը և թէ ծաղկանոցը, ուր ոչ մի տարի այսքան ժողովուրդ չէր հաւաքվել։ Սովորական ծիսակատարութիւնից յետոյ առաջնորդը շնորհաւորեց սեզօնի բացումը և մի քանի խօսքով պարտաւորեցրեց ժողովրդին հաւատի ամուր պահպանումը։ Հանքային Ջրերի դիրեկտոր Տելիշևը յայտարարեց սեզօնի բացումը, որից յետոյ երաժշտութիւնը նուագեց օրհներգը։ Առաջնորդը իր շքախմբով դարձաւ գնաց վաննաները օրհնելու և ապա վերադարձաւ մայր եկեղեցի։

Այստեղի եղանակները հիանալի են։ Ապրիլի համարեա մինչև 20-ը անձրևի երես չը տեսանք, ժողովուրդը յուսահատութեան մէջ էր։ Բայց ապրիլի 21-ից սկսած 3 օր անդադար լաւ անձրև եկաւ, որից յետոյ բուսականութիւն ստացան ծառերը և բոյսերը. սպասվում է մեծ արդիւնք։ Սկսվում է ամարանոց եկողների գալը և սպասվում է այս տարի մեծ կուրս։ Միայն մի բան է ցաւալին, որ հրէաներին արգելվում է հանքային ջրեր յաճախելը, չը նայած որ քանի-քանի անգամ միջնորդել են Փոխարքային։

Մեզանում մթերքները առ այժմ էժան են և յոյս կայ աւելի էժանանալու։ Ոչխարի միսը 13—14 կոպ., տաւարինը 12—13 կոպ., ձուն՝ 10-ը 14 կոպ., կարագ իւղը 30—35 կ.։ Բնակարանները համեմատած անցեալ տարվան պիտի ասենք էժան է, որովհետև նոր շատ տներ են շինվել։

Արծւանիկ

—

Բաթում, 3 մայիսի

Այսօր, կիրակի, տեղիս ս. Փրկիչ եկեղեցում կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ։ Նորահաստատ Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսի անունը յիշատակելուց առաջ, պատարագիչ Մ. ա. ք. Մելեան խօսեց «Լուսոյ խորան» Էջմիածնի և նրա գահակալի նշանակութեան մասին, ապա երգվեց «Էջմիածին ի Հօրէ» և յետոյ առաջին անգամ յիշատակվեց Վեհափառ Մատթէոսի անունը։ Պատարագի վերջում կատարվեց գոհաբանական մաղթանք Կայսեր արևշատութեան համար։ Հանդիսին ներկայ էին Բաթումի զինուորական նահանգապետը, քաղաքագլուխը, այլ պաշտօնական անձինք, ինչպէս և հայ-կաթոլիկ համայնքից ներկայացուցիչներ։ Ներկայ էին քաղաքային առաջին հայ դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիները և Կ. Հ. Բ. Ընկ. Բաթումի ճիւղի արհեստագիտական դպրոցի աշակերտուհիները։ Բացակայում էին մեր եկեղեցական դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիները… Թէպէտ նրանց յայտնված էր եղել։

Քաղաքումս ևս կատարվեցին խուզարկութիւններ. բանտարկված է Հ. Պետրոսեան։

Նոյն օրը նշանակված էր ծխ. ժողով, որ սովորականի նման տևեց 2 ժամից աւելի և վերջացաւ առանց որևիցէ որոշումների։ Շատ ուղիղ է ասված, որ հայերին պատժելու համար պէտք է ազատ ձգել իրանք իրանց…

Նոյն օրը կարևոր համարվեց 9 հոգուց բաղկացած մի յանձնաժողով ընտրել Նորահաստատ Կաթողիկոսին ընդունելու համար վաղօրօք պարտ ու պատշաճ հոգացողութիւնները կատարելու համար, եթէ Բաթումից անցնելու լինի։

Բաթումում սկսվում է ժողովրդական զբօսանքների սէզօնը այլ և այլ բարեգործական նպատակներով։

Անցեալներում արդէն կախաղան բարձրացրին Մարկոսեան Գրիգորին։ Նոյն վիճակին էր դատապարտված և Ենօք Միրզայեան, բայց Թագուհու Կայսրուհու անուանակոչութեան օրը Միրզայեանի կինը հեռագրով աղերսեց Նորին Կայսերական Մեծութիւն Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնային՝ շնորհել իր ամուսնու կեանքը։ Եւ շնորհվեց։

M.

—

Գանձակ, 4 մայիսի

Մայիսի 3-ին, Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. տեղիս ճիւղի և գրագիտական դպրոցի օգտին կրուժօկի պարտէզում տրված զբօսանքի ամենաուրախ միջոցին, երբ Յ. Ա.-ը զբօսնում էր իր ծանօթների և ընկեր ուսուցիչների հետ, մի խումբ ուսանողներ փայտերով յարձակվեցին նրա վրա և աջ ու ձախ հարուածեցին հարիւրաւոր զբօսնողների ներկայութեամբ։ Կողմնակի մարդիկ վրա հասան և մի կերպ ազատեցին Ա.-ին։

Գանձակի դէպքի փաստացի շարժառիթներն առ այժմ պակասում են։ Բայց ինչ ուզում է լինի, տեղի ունեցած դէպքը ոչ մի արդարացուցիչ հանգամանք չունի։

Ականատես

—

Շուշի, 29 ապրիլի

Շուշում էլ դրամաշորթութիւնների մի քանի փորձեր եղան, բայց անցան անյաջող. այդ պատճառով այլ ևս չը կրկնվեց։ Այստեղի դրամաշորթները ընտրում էին երեկոյեան մութը կոխած ժամանակները, որովհետև փողոցները բազմամարդ չեն, որ կարողանան ամբոխի հետ խառնվել և անտեսանելի դառնալ։ Առաջին անգամ դրամաշորթները երեկոյեան ժամը 11-ին մի խուլ փողոցում պ. Ա. Աւանեսեանից խլեցին 35 րուբլի դրամ և մի ժամացոյց 60 րուբլի արժէքով. երկրորդ անգամ պ. Ս. Պարոնեանցից խլեցին 3 արշին կալէնկոր և 3 արշին չիթ, ընդամենը 1 ր. 90 կոպ.։ Այս գումարը խլելիս դրամաշորթները գործադրել էին 16 կոպէկ ծախս, երկու պաչկա բռնօթի էին ահել նրա աչքերը։ Երրորդ անգամ կողոպտվում է «դարգեար» Իսակը։ Դրանից յետոյ Շուշում այլ ևս ոչ մի դէպք չէ պատահել։

Վերջին ժամանակներումս քաղաքի փողոցներում շրջում էին 3 չինացիներ, երկար ծամերով, որոնք մի-մի կապոցում ծախում էին մետաքսեղէն և զանազան իրեր։ Դպրոցական չարաճճի աշակերտները շարունակ դրանց շրջապատած էին լինում, ձգում էին ծամերից, հագուստներից, իսկ նրանք ժպտադէմ համբերութեամբ տանում էին նրանց պատճառած նեղութիւնները։

Երկու օր սրանից առաջ մի ճարպիկ հայ, այդ չինացիներից մէկին խաբելով թէ ապրանք պիտի առնէ, տանում է Բէհման Միրզի տան աւերակները (այդտեղի բոլոր տները ընդհարման ժամանակ այրվել են և ոչ մի բնակութիւն չը կայ). այդտեղ նրան միանում են դարձեալ երկու հայ, չինացուն սաստիկ ծեծում են, գլուխը մի քանի տեղից պատռում, երեսը արիւնլուայ անում, գրպանից հանում 35 րուբլի և ժամացոյցը, անցնում-գնում։ Դէպքի լուրը, տարածվելով քաղաքում, ցնցում է ամենքին։ Հայերն այնպէս գրգռվում են, որ եթէ նոյն րօպէին ձեռք ընկնէին չարագործները՝ պատառ-պատառ կանէին, որովհետև խեղճ չինացիները 25 հազար վերստ անցնելով եկել են արդար աշխատանք անելու, իսկ չարագործները՝ օգտվելով նրանց միամտութիւնից՝ կողոպտել են, որ չը պէտք է անէին։ Ոստիկանութիւնը ոտքի կանգնեց, նրան օգնեցին և մի քանի հայեր։ Ձերբակալվեցին կասկածելի մի քանի երիտասարդներ, ցոյց տուին չինացուն, որոնցից 3-ին ճանաչելով՝ բանտարկեցին, իսկ մնացածներին ազատ արձակեցին։ Չարագործները հայեր են և վերջին ժամանակներում եղած Բագւում, կրթված այնտեղի դրամաշորթների շկօլայում։

Ամսիս 23-ին ղօղանջում էին քաղաքիս բոլոր եկեղեցիների զանգերը և աւետում ժողովրդին, թէ Կայսրից ստացվել է սինօդում Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսի հաստատութեան թուղթը և պիտի մաղթանք կատարվի Կայսրի և Հայրապետի համար և այսուհետև պատարագում յիշվի Կաթողիկոսի անունը։ Մաղթանքի օրը նշանակված է առաջիկայ կիրակի օրը։

**

—

Ախալցխա, 3 մայիսի

Անցեալ շաբաթ երկու օր երկինքը մի քիչ անձրև մաղեց, որին անհամբեր սպասում է մեր գիւղացիութիւնը, բայց դըժբաղդաբար յուսախաբ եղանք։ Քամիները շարունակ հեռացրին ամպերը և ահա 7-րդ օրն է, որ դարձեալ առանց անձրևի ենք։

Տեղիս հայոց Եղիսաբէթեան օրիորդաց դպրոցը իր վերջին մանկավարժական ժողովում որոշել է աշակերտների տարեկան հարցաքննութիւններ չունենալ իր դպրոցում։

Մուրադ-Ասպետ

—

Գանձակ, 29 ապրիլի

Ապրիլի 26-ին, տեղիս կրուժօկի դահլիճում տեղի ունեցաւ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան ճիւղի ընդհանուր ժողովը, որի գրագմունքն էր՝ 1) 1908 թւի մուտ ու ելից հաշւեմատեանը և 2) կենտրոնից ստացված շրջաբերականը, որով պատուիրվում էր ճիւղի վարչութեանը՝ ներկայացնել մի պատգամաւորի միջոցով մայիսի 9-ին և 10-ին Թիֆլիսում կայանալիք ընդհանուր ժողովին Գանձակ գաւառի անհրաժեշտ կարիքները և մանրամասն տեղեկագիրը։

Չը նայած ժողովը հետաքրքրական էր, բայց և այնպէս այս անգամ էլ բացակայում էր անդամների մեծ մասը։

Հաշւեմատեանից երևաց, որ ճիւղը 1908 թ. ունեցել է 60 անդամ և մուտք 450 ր., որից 150 ր. նուէրներից է գոյացել, իսկ մնացածը անդամավճարներից։

Նոյնպէս երևան եկաւ, որ ճիւղը, մի ամբողջ տարվայ գործունէութեան շրջանաուութեան միջոցին, իր տրամադրութեան տակ ունենալով 450 ր. հնարաւոր է համարել այդ գումարից 447 ր. 90 կ. նպաստներ տալ գլխաւորապէս ուսանողների և մասնաւորապէս չքաւոր ընտանիքների։ Մի գումար, համեմատած այն ծով կարիքների հետ, որի մէջ է գտնվում մեր շրջանը, շատ չնչին տեղ է բռնում, ծածկելու մեր բազմաթիւ բացերը։ Եւ անկարող կը լինի ճիւղը կռւել աղքատութեան ու թշուառութեան դէմ, եթէ ամեն տարի իր յոյսը դնի միմիայն անդամավճարների վրա։

և էտհէմ փաշաները, մեծ-եպարքոսն ու զինուորական մինիստրը, Ելդըզումն են։ Աբդիւլ-Համիդը բանտարկել է նրանց, թոյլ չէ տուել որ հեռանան։ «Եթէ ես պէտք է ոչնչանամ, եթէ Ելդըզը պէտք է ռմբակոծվի, կորէք դուք էլ ինձ հետ»։

— Դա զրոյց է, առասպել,— նկատում ենք։

— Կուզէք հաւատացէք, կուզէք մի հաւատաք… Ես ինձմէ չհանեցի այդ լուրը… Կէս ժամ առաջ Նազըմ փաշային տղան պատմեց… Բաւ, որ Համիդը հօրն ալ լուր ղրկեր է, որ Ելդըզ երթայ, բայց Նազըմ փաշան Այ-Ստեֆանոս, Մահմուդ Շէվքէթ փաշային մօտ գտնուելուն, ազատուեր է…

Նազըմ փաշան այն զինուորականն է, որ՝ Քեամիլ փաշայի անկումից առաջ՝ վերջինի կաբինետի մէջ պատերազմական մինիստրի պաշտօնը վարեց երկու օր և coup d'etat-ի յաջորդ օրը նշանակվեց սուլթանի անձնապահ երկրորդ գնդի հրամանատար…

Մեր խօսակցութեան ընթացքում, ուշադրութիւնս գրաւում է մի ծերունի թիւրք, քաղաքացիական շորերով, որ, նստած մի սեղան հեռու, հետաքրքրութեամբ ունկն է դնում։ Նրա դիմաց նստել է յարգալից մի ուրիշ անձ, ըստ երևոյթին նրա ծառան։ Ես նոյնպէս հետաքրքրվում եմ նրանով։ Նա տխուր է, խոժոռ։ Հարցնում ենք սրճարանի ծառայողին։ Մի փաշա։ Բայց որքա՜ն թախիծ կայ նրա դէմքի վրա։ Երևում է, որ նա մի ձրիակեր է և ամենևին գոհ չէ ազատութեան յաղթանակից։ Քիչ առաջ ծխախոտ գնելիս՝ խօսեցինք և մի քանի խօսք հետ։ Նա նոյնպէս ուրախ չէր երևում բնաւ։

— Ես միշտ ազատ եմ եղել, ազատ զգացել ինձ… Ես յոյն եմ, հելլէնահպատա՜կ… Դուք ձեզ հոգացէք…

Զզւանքով հեռացանք։ Ինչպէս ծերուկ փաշան ցոլացնում էր թիւրք ձրիակեր ու բռնակալ բիւրօկրատիայի անանկ հոգին, նոյնպէս այս եսասէր ու բիրտ հելլէնահպատակը յունական բուրժուազիայի ագահ հոգին…

Թողեցինք սրճարանը։ Զինուորական Ուսումնարանի առաջ հաւաքվել է ահագին բազմութիւն։ Ի՞նչ է պատահել։ Կամաւորների հսկողութեան տակ բերում են անձնատուր եղած զինուորների մի անվերջ շարան։ Բոլորն էլ նայում են դէպի գետին։ Զախջախված երևոյթ ունեն առանձնապէս Սելանիկի որսորդ զինուորները։ Ցանկարծ բարձրանում է հասարակութեան միջից հեգնական մի անդիմադրելի ծիծաղ։ Զինուորների շարքում երեք սօֆթա… Ինչպէս երևում է, այդ գարշելիները բնակութիւն են հաստատել զօրանոցում, միշտ վառ պահելու համար դարձի եկած զինուորների սրտում սրբազան շարիաթի սէրը…

Դէպի Թաշ-կըշլա տանող փողոցի բերանը չը հասած, յետ ենք դարձնում մեզ։ Չէ կարելի անցնել։ Կռիւը վերսկսվել է։ Թնդանօթները դարձեալ պայթում են օդում, չոր ու չարաշուք թրխկոցով… Ստիպվում ենք ահագին շրջան անել Թակսիմի մարգարանի ետևի նեղ ու կեղտոտ փողոցներով, դուրս գալու համար Պերայի Մեծ-պողոտան։ Մարգարանի շուրջը, զաւիվայրի կողերը ծածկված են ընկողմանած զինուորներով։ Նոյն րօպէին մեր կողքից անցնում են չորս անզէն, անձնատուր եղած զօրքեր, առանց օֆիցերի։ Աշխատում են խուսափել հակառակորդների հետապնդումից։ Բայց մի օֆիցեր վերևից նկատում է և մի քանի կամաւորներով ընկնում նրանց ետևից։

Երեկոն մօտ է արդէն։ Մայր մտնող արևը արիւնի ցոլքերով բոնկեցնում է հօրիզոնը ու ես՝ վաստակաբեկ մտնում եմ տուն…

Կէս գիշեր

Մայրաքաղաքը քնում է համատարած, միապաղաղ լռութեան մէջ։ Բոլոր լոյսերը հանգած են։ Գիշերապահի բիրի հաշւված, համաչափ, ժամերը նշանակող հարուածներն է միայն որ հնչում են մերթ ընդ մերթ սալայատակների վրա։ Շները, ցերեկվայ ահեղ պատերազմից խռովված, ոռնում են հեռուն։ Աքլորներն արդէն ձայն են տալիս։ Ականջ եմ դնում սրտատրոփ, շունչս բռնած։ Հրազէնի ոչ մի պայթիւն։ Երևի դեռ չէ հասել ժամանակակից Կալիկուլայի համար կրիտիկական, գերագոյն մօմենտը։ Դեռ թնդանօթները չեն փսխում իրանց հրեղէն նզովքը անկարելի բռնակալի գըլխին։ Հակառակ նրա բոլոր եղեռնագործ դաւերին, երէկվայ ամենակարողութեան, անձեռնմխելիութեան ու անպատասխանատուութեան, չէ ազատվելու արդարագործ Նեմեզիդայից, որ սաւառնում է սպառնագին նրա թագի ու գահի վերև…

Մէկը հաւաստում էր, ցերեկին, որ նա մռնչում է թակարդն ընկած վագրի նման Ելդըզում… Չէ ուզում անձնատուր լինել։ Շարունակ ոտքի վրա, ինքն անձամբ է տալիս հրամաններն ու հրահանգները։ Հրապարակ է հանել իր հնարագիտութեան ամբողջ արսենալը. կաշառք, օձի լեզու, սպառնալիք։ Լուր է ուղարկել պաշարման բանակի ընդհանուր հրամանատար Շէվքէթ փաշային, որ պատրաստ է պետական գանձարանին նուիրել 5 միլիօն ոսկի, միայն թէ ձեռք չը տան իրան…

Տեսնելով որ կաշառքն անզօր է, ասել է թէ ինքն ամենևին մասնակից չէ սահմանադրական ազատութեան դէմ նիւթված դաւին, ինքը երդւել է Ղուրանի վրա՝ հաւատարիմ մնալ նոր կարգերին և չէ դըժել բնաւ իր երդման…

Այնուհետև, յուսահատած, սպառնացել է. «քար ու քանդ կանեմ ամբողջ Պերան, կը հրդեհեմ բովանդակ մայրաքաղաքը՝ հարկադրելու համար եւրոպական պետութիւններին, որ միջամտեն…»։

Խեղճ, դատապարտված ինքնակալ. հընչել է վերջապէս հատուցման անձկալի ու ահաւոր ժամը։ Դու չես ազատվելու Նեմեզիդայի արդար վրէժխնդրութիւնից…

Arago

(Կը շարունակվի)

Электропечатня Н. Г. Агаянца

Ապա, բաց ձայնատւութեամբ, ժողովը ընտրեց վերստուգող յանձնաժողովի երեք անդամներ՝ [illegible]

[illegible]

Շուշի, 28 ապրիլ

Անցեալ 26-ին կայացաւ Հ. Հ. Բ. Ընկ. Շուշու ճիւղի ընդհ. ժողովը. [illegible]

[illegible]

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ

Մինիստրական կրիզիսը, որի համար այնքան եռանդով աշխատում էին աջակողմեանները, լուծվեց նրանով, որ Ստոլիպինը դարձեալ մնում է իր պաշտօնում. իսկ թէ ինչ ուղղութիւն կը ստանան յետագայ անցքերը, առ այժմ ծածկված է այդ անյայտութեան քօղով։

Ստոլիպինի մնալը անկասկած պարտութիւն է նրա հակառակորդների համար, մանաւանդ այն բարձրագոյն ըեակրիպտից յետոյ, որով կրկին անգամ էր յայտարարվում նոր՝ սահմանադրական կազմի անխախտելիութիւնը։ Իսկ, ինչպէս յայտնի է, պարլամենտական գործունէութեան տեւականութիւնը, գոնէ, աջակողմեան շրջանները սերտ կերպով շաղկապում են Ստոլիպինի անուան հետ։

Պարլամենտ ու Ստոլիպին համարվում են սինօնիմներ հոկտեմբերեան տրամաբանութեամբ։

Այնուամենայնիւ՝ ոչ Ստոլիպինի ներկայ յաղթութիւնը, ոչ էլ նրա հակառակորդների պարտութիւնը, որի ապացոյցներից մէկն է համարվում նաև «Рус. Зн.» լրագրին 3000 րուբլի տուգանքի ենթարկելը, ապացոյց չեն, որ կրիզիսը վերջնականապէս լուծված է արդէն, որ հակառակորդները վայր դրին իրանց զէնքերը, և ուստի պէտք է սպասել որ խուլ պայքարը կը շարունակվի առաջիկայումն էլ։

Այդ տեսակէտից ուշագրաւ է կառավարչական ղեկավարող շրջաններում ձեռքից-ձեռք անցնող մի զեկուցագիր, որը լոյս է սփռում Ստոլիպինի դէմ աջակողմեանների կողմից սկսված պայքարի վրա։

Այդ զեկուցագրից պարզ կերպով երեւում է, որ Ստոլիպինի դէմ գործում են ոչ միայն ծայրայեղ աջակողմեանները, այլ և նրանց հետ միասին, համարեա, բոլոր չափաւորները։ Ըստ երեւոյթին, այդ բոլորի համերաշխութեան իսկական պատճառը սենատօրական քննութիւնների առաջն առնելն է, որոնք արդէն Մոսկվայից անցնում են Պետերբուրգին։

Բայց, ի հարկէ, այդ գաղտնի երկիւղը վարագուրված է արտաքին քաղաքականութեան հեռանկարներով, որպէս թէ Ստոլիպինը մեծ սխալ է գործել մերձենալով Անգլիային և կազմելով Ֆրանսիայի, Անգլիայի ու Ռուսիայի եռապետական միութիւնը ընդդէմ Գերմանիայի։

Արտաքին քաղաքականութեան գործում Ստոլիպինի կաբինէտի բռնած այդ դիրքը, նրանց կարծիքով, կարող է օրհասական հետեւանքներ ունենալ Ռուսաստանի համար։

Չէ՞ որ նա չէ կարող դիմանալ Գերմանիայի ցամաքային զօրութեան առաջ։

Բաւական է, որ Գերմանիան ցանկանայ միայն, ու նրա ոյժերը երեք-չորս օրվայ մէջ կը լինեն Պետերբուրգում։

Ահա ինչպիսի ուրուականներով են սպառնում զեկուցագրի հեղինակները։ Նոյնը՝ ինչ որ մի քանի ժամանակ առաջ լսվում էր «Н. В.»-ի էջերից։

Եւ երբ համեմատում ենք Գերմանիայի մասնակցութեան մասին տարածված լուրերը այդ ինտրիգներում ներկայ փաստի հետ, նրանց սերտ կապը անկասկածելի է դառնում։ Ստոլիպինի յաղթանակը յաղթանակ է արտաքին քաղաքականութեան։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 4 մայիսի

107-րդ նիստը բաց է արել Խօմեակովը։

Մի քանի փոքր օրինագծեր ընդունելուց յետոյ, Դուման լսում է Պօկրովսկի 2-րդի և միւսների ստորագրութեամբ ներկայացված յայտարարութիւնը։ Յայտարարութեան վերջը ասված է, որ բանւորական հարցի մասնաժողովը չէ կատարել անցեալ տարվայ նոյեմբերի 10-ին Պետական Դումայի կայացրած որոշումը՝ աշխատանքի անընդունակ և դժբաղդ դէպքերի պատճառով հաշմանդամ եղած բանւորներին ու նրանց ընտանիքներին վարձատրելու մասին։ Այժմ բանւորական մասնաժողովը առաջարկում է քննութեան նիւթ դարձնել միայն դժբաղդ դէպքերից վնասվողներին վարձատրելու հարցը, իսկ երկրորդ մասը—պրօֆէսիօնալ հիւանդութիւնների ժամանակ վնասվողներին վարձատրելու խնդիրը—նա յետաձգում է մինչև աշուն։

Այդ որոշումը գտնելով անկանօն, յայտարարութեանը ստորագրած անձինք առաջարկում են այսօր հերթից հանել այդ խնդիրը և մասնաժողովին երկու շաբաթ ժամանակամիջոց տալ՝ քննել այդ խնդիրն էլ և ներկայացնել Դումայի ընդհանուր ժողովի քննութեանը։

Նախագահը բացատրում է, որ մինչև զեկուցում լսելը օրինագիծը մասնաժողովին յանձնել չէ կարելի։

Պօկրովսկին առաջարկում է քուէարկել առաջարկութեան միայն առաջին մասը։

Նօվիցկու և Ստեպանովի ճառերից յետոյ քուէարկութեամբ օրինագիծը հերթից վերցնելու առաջարկութիւնը մերժվում է. քննութիւնը նշանակվում է երեկոյեան նիստում։

Ժամը 6 և 10 րօպէին յայտարարվում է ընդմիջում մինչև երեկոյեան ժամը 10-ը։

Երեկոյեան նիստում Պօկրովսկին մանրամասն խօսում է բանւորական հարցի մասին, ասում է, որ կապիտալիստները հոգ չեն տանում ապահովելու բանւորներին հիւանդութիւններից։ Սակայն այժմ ուրիշ ժամանակներ են. բանւորը և գիւղացին իրանց քաղաքացիներ են համարում։ Բանւորները ուժժամեայ բանւորական օրվայ և ապահովագրութեան պահանջները վաղ թէ ուշ կիրագործեն (ծափահարութիւն ձախակողմում)։

Վերջաբանում Պօկրովսկին սօցիալ-դեմօկրատական ֆրակցիայի կողմից առաջարկում է հերթական գործերին անցնելու բանաձև, որ ասում է. «Ի նկատի ունենալով, որ ֆինանսների մինիստրութեան օրինագիծը այն ձևով, ինչպէս որ նա քննըվում է, զրկում է բանւորներին պաշտպանութիւնից և որ դժբաղդ դէպքերում վարձատրում է նրանց հնացած 1903 թ. յունիսի 2-ի օրէնքի սահմաններում, որ արքունական ձեռնարկութիւնների և առևտրական հաստատութիւնների բանւորներին պէտք է անպայման ապահովագրել,— Դուման մերժում է օրինագիծը և անցնում է հերթական գործերին» (ծափ. ձախակողմից)։

Ստեպանովը կադետների կողմից առաջարկում է այս բանաձևը. «Ուշադրութեան առնելով ֆինանսների մինիստրութեան յայտարարութիւնը այն մասին, որ լրացուցիչ տեղեկութիւններ պրօֆէսիօնալ հիւանդութիւնների հետևանքների համար վարձատրելու մասին կը ներկայացվեն աշնան մօտերը, և այդ պատճառով յանձնարարելով բանւորական հարցի մասնաժողովին ներկայացնել Դումայի քննութեան մի զեկուցում օրինագծի երկրորդ մասի վերաբերութեամբ մի ամսվայ ընթացքում,—Դուման անցնում է օրինագծի յօդուածային քննութեան»։

Առաջարկվում և ընդունվում է հռետորների ժամանակը 10 րօպէով սահմանափակելու առաջարկութիւնը։ (Հ. Գ.)

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Այսօր, Նորին Կայսերական Մեծութիւն Նիկոլայ Ալէքսանդրօվիչի ծննդեան օրը Ալէքսանդրօ-Նէվսկի զինւորական տաճարում պատարագից յետոյ տեղի կունենայ գոհաբանական մաղթանք, որի ժամանակ Արսէնալի սարից կը պարպեն 21 թնդանօթ։

✦ Թիֆլիսում կազմակերպվել է ֆրեօբելեան ընկերութիւն, որի նպատակն է աջակցել կրթութեան գործին։ Ընկերութեան գործունէութեան շրջանը սահմանափակվում է կովկասեան ուսումնարանական շրջանի սահմաններով։

✦ Թիֆլիսում տնայնագործական համագումարի ժամանակ, համագումարի նախագահ Ա. Քալանթար, տեսակցելով կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Ռուդօլֆի հետ, ի միջի այլոց յայտնել էր, որ Նախիջևանի գաւառի Գեոմեր գիւղում ցանկալի էր կաթնատնտեսութիւն մտցնել, քանի որ այդ գիւղի ուսուցիչ պ. Կարախանեանը, բացի տնայնագործական արհեստից, գիտէ նաև յիշեալ արհեստը և աշակերտել է Համամլուի փորձնական պարապմունքներին։ Այժմ պ. հոգաբարձուն ապրիլի 30-ի գրութեամբ Ա. Քալանթարին տեղեկացնում է, որ ինքը Երևանի ժողովրդական դպրոցների վերատեսչի կարգադրութեան տակ է դրել 146 ր. 58 կ. Գեոմեր գիւղի տարրական դպրոցին կից իւղագործարան հաստատելու համար։

✦ Թիֆլիսում նահանգապետի պաշտօնակատարը քաղաքային վարչութիւնից պահանջել է մինչև մայիսի 15-ը ներկայացնել իրան այն զինւորների այրիների և ռուսխապօնակ. պատերազմում ընկած զինւորականների երեխաների ցուցակը, որոնք ներկայումս նպաստ են [illegible] քաղաքային ինքնավարութիւնից։

✦ Թիֆլիսի Բօրսային Ընկերութեան նախագահ պ. Ղամբարեանի փոխարէն ընտրվել է Ա. Ն. Միլօվը։

✦ Աւ. Ահարոնեանի բանտարկութեան պատճառով, Ներսիսեան հոգևոր դպրոցի տեսչի պարտականութիւնները ժամանակաւորապէս վարում է նոյն դպրոցի ուսուցիչ Յ. Տէր-Միրաքեանը։

✦ Ներկայումս որոշ կանօններ են մշակվում քաղաքում կաթնավաճառութիւնը կանօնաւոր հիմքերի վրա դնելու համար. ի միջի այլոց ձեռքի վրա ծախվող կաթի թիթեղեայ ամանները պէտք է հաւասար լինեն $\frac{1}{40}$ դոյլին ($\frac{3}{4}$ ֆունտ)։

✦ 8-րդ ոստիկանատան պրիստաւի առաջարկութեամբ այդ քաղաքամասի պանդոկատէրերը համաձայնութիւն են յայտնել իրանց հաշւով պահել վեց քաղաքապահ ոստիկաններ։

✦ Վրաց իմերէթային սինօդական գրասենեակի կառավարիչ, ինչպէս լսել է «Т. П.»-ը, նշանակվում է Թիֆլիսի հոգևոր սեմինարիայի նախկին դասատու Ն. Բուլգակօվը։

✦ Ստացանք «Նոր Դպրոց» ամսագրի ապրիլ ամսվայ (№ 4) համարը։

✦ Այսօր կաթնատնտեսութեան վարպետ պ. Լ. Զառաֆեան մեկնում է Թիօնէթի գաւառը կաթնատնտեսութեան նոր կատարելագործված գործիքները ցոյց տալու և նրանցով փորձեր անելու համար։ Նրան ուղեկցում է վրացի ուսանող պ. Քարբալօվը։

✦ ԼԱՅՊՑԻԳԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Ապրիլի 29-ին (ն. տ.) քննութիւն տըւեց Սիմէօն Հովւեանը, որը առաջ ներկայացրել էր «Die Anwendung der Hydrotylkohlensäurereaktion» անունով մի աշխատութիւն։ Գլխաւոր մասնագիտութիւնը քիմիան է, իսկ երկրորդականները ֆիզիկա և հանքաբանութիւն։ Քննութիւնից յետոյ որոշվեց տալ Հովւեանին փիլիսոփայութեան դօքտօրական աստիճան»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ախալցխա, 3 մայիսի

Մայիսի 2-ին, հայ բեմի բազմաշխատ դերասանուհի տ. Սիրանոյշը տուեց իր առաջին ներկայացումը ձմերային ժողովարանի դահլիճում։ Խաղացվեց «Զաւակ» դրաման։ Մադլէնի դերը կատարում էր տ. Սիրանոյշը։ Տիկնոջը, նոյն այդ դերը կատարելիս մենք տեսել ենք Թիֆլիսում 90-ական թւականների վերջերին, երբ տիկինը անպայման աւելի աջող էր։ Երէկ տիկինը իր դերը տարաւ, ինչպէս ասում են, «սիրտը կոտրած»։ Մենք բացատրում ենք նրանով, որ նա բեմում շրջապատված էր համեմատաբար անփորձ սիրող-սիրողուհիներով։ Մեր կարծիքով, տիկ. Սիրանոյշը իբրև առաջին անգամ իր կեանքում Ախալցխա այցելող՝ իր հետ պիտի բերէր առնուազն 3—4 դերասան՝ իր տաղանդի իսկական մեծութիւնը տեղիս հասարակութեան ցոյց տալու համար։

Դահլիճը լիքն էր։ Զուտ արդիւնք կը մնար մօտ 200 րուբլի։ Նոյն ներկայացումը այսօր կրկնվում է Կարապետեան դպրոցի դահլիճում աւելի էժան գներով։ Ուրեմն արհեստաւոր և առհասարակ չքաւոր դասակարգի համար դարձեալ անմատչելի ներկայացում։ Մայիսի 9-ին տ. Սիրանոյշը խաղալու է իր սիրած և գլուխ գործոց «Մէդէան»։ Դրանից յետոյ տիկինն, ասում են, անցնելու է Ախալքալաք՝ ներկայացում տալու համար։ Ցանկանում ենք աջողութիւն և ըստ արժանւոյն վարձատրութիւն։

Մուրադ-Ասպետ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

4 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Զայկա» ժողովածուի հրատարակիչ Կօզլօվը ենթարկվեց 300 ր. տուգանքի «Ուսանողութեան տրամադրութիւնը» յօդուածի համար։

«Вечеръ» լրագրի խմբագիրը ենթարկվեց 500 րուբլի տուգանքի «Վարվարինի դատարանը» յօդուածի համար։

Զինւորա-նահանգական դատարանում դռնփակ սկսվեց զինւորական գրագիրների միութեան գործի քննութիւնը։

Խօլերայով հիւանդացողներ և մեռնողներ չեղան։ Հիւանդանոցներում պառկած են 10 հիւանդներ։

ՕԴԵՍՍԱ։ Փակվեց Ռուսաստանի հարաւի բօրսային կօմիտէտների ներկայացուցիչների համագումարը։ Ընդունված բանաձևների թիւը 25-ից անցնում է։

ԿԻԵՎ։ Պօլիտեխնիկումի ինստիտուտի վերատեսուչ ընտրվեց պրօֆ. Բուզսկին։

ՐԻԲԻՆՍԿ։ Վախճանվեց Պետական Դումայի անդամ Ալէքսանդր Պետր. Կօժէվնիկօվը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ոստիկանութիւնը ձեռք ձգեց սօց.-դեմ. ֆրակցիայի տեղական կօնֆէրէնցիան։ Ձերբակալվեցին 16 հոգի։

ՎԻՍԲԱԴԷՆ։ Եկաւ գերմանական կայսերական զոյգը։

ՔԻՇԻՆԵՎ։ Նահանգական ատեանը վճռեց քրէական դատ սկսել մեշչանների վարչութեան ամբողջ կազմի, արհեստաւորաց վարչութեան 19 անդամի ու զինւորական ատեանի 5 անդամի դէմ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Մինիստրների և ստատս-սեկրէտարի ներկայութեամբ բացվեց միջին Եւրօպայի տնտեսական դաշնակցութիւնների կօնֆէրէնցիան։

ՎԻԷՆՆԱ։ Եապօնական պրինց Նաշմօտօն կնոջ հետ մեկնեց Պետերբուրգ շքախմբի ուղեկցութեամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երթևեկութիւն

(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր., Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ, պօստատար 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊԱՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. պաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.։ ՊՕՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. ցերեկ., Բաթում է հաս. 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.։

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՕՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. ցերեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՕՍՏ. 10 ժ. 38 ր. առ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. և ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊԱՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է, որ

ԷՔՍՏԵՐՆՆԵՐԻ

քննութիւններն սկսվում են մայիսի 11-ին։ Ցանկացողները պիտի խնդիր ներկայացնեն՝ ծննդեան վկայականի հետ՝ մինչև մայիսի 10-ը։

(կ. չ.) 403. 2—2

ԵՒԼԱԽ—ՇՈՒՇԻ

Թագաւորական պօստային ճանապարհի կայարանատէրերը յայտնում են հասարակութեան, որ իրանք՝ աւելացնելով պօստային ձիերի և կայարանների թիւը՝ մայիսի 1-ից նոր եւ մեծ յարմարութիւններ են ստեղծել Շուշի ամառանոց գնացողների համար,

որպէսզի վերջիններս կարելոյն չափ կարողանան գնալ Շուշի հեշտ և արագ կերպով։ Ընդունվում են՝ հեռագրով կամ նամակներով՝ յանձնարարութիւններ վեց, ութ և տասը տեղանի դիլիժանների, երկու և չորս տեղանի կօլեասկաների և ֆայէտօնների համար, որոնք պատրաստ կերպով իսկոյն կը տրվեն Եւլախ ժամանողներին, երկաթուղային գնացքը կայարան հասած րօպէին։ Գները՝ դիլիժանների համար՝ 4 և 5 րուբլի, 1 պուդ ձրի բօգաժով (աւելիի համար կը ստացվի իւրաքանչիւր պուդից 70 կօպ.)։ Միւս կառքերն արժեն 15 րուբլուց մինչև 25 րուբլի՝ ճանապարհորդների իւրերով, որքան կարելի կը լինի տեղաւորել։ Կայարանները խիստ մաքուր են և ծառայողները քաղաքավարի։ Հանգստանալու կամ գիշերելու համար ցանկացողներին տրվում են ձրի սենեակներ։ Ուղարկված յանձնարարութիւնները պարտաւորական են անողների համար։ Հասցէն՝ Евлахъ, Завѣдывающему станціею.

(չ. ու. կ.) 406. 7—1

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!!!

Ծոցի ժամացոյց մշտական օրացոյցով

Այդ ժամացոյցը ցոյց է տալիս օրը, ամսաթիւը և ամիսը։ Գիշերվայ իւրաքանչիւր 12 ժամին սլաքները աւտօմատիկ կերպով թռիչք են անում և ցոյց են տալիս եկող օրը և ամսաթիւը։ Բացի դրանից, այդ ժամացոյցը խօսկական «Անկէր» է, 15 քար. ընթացքով, սև պողպատից, լարվում է 40 ժամը մի անգամ, մետալ. ցիֆերբլատով և ուղիղ ընթացքով։ ՄԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ Է!

էժան ժամացոյցների ետևից մի ընկնէք, այլ բերել տուէք մեզանից այդ ժամացոյցը և դուք մեզանից միշտ շնորհակալ կը մնաք։ Գինը միայն 4 ր. 50 կ., 2 հատը 8 ր. 50 կ.։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի, 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ։ Առաքումը 1 հատից մինչև 4 հատը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Մօդային փոքրիկ շղթաներ իսկական նոր ոսկուց, գեղեցկաշէն բրէլօկով 75 կ. և 1 ր. 50 կ., երկու հատը 2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Խնդրում ենք վերաբերվել մեզ կատարեալ վստահութեամբ, իսկ մենք համարձակվում ենք հանաւանցնել ձեզ, որ ամեն ջանք գործ կը դնենք ապագայում ևս արդարացնել մեզ այնքան յաճախ արտայայտված վստահութիւնը և շնորհակալութիւնը։

Հասցէն՝ Штрумфельдъ, Варшава, Св. Креста 48. Отд. 23.

(21, 29, 6) (В. 26260) 330. 3—3